

edirne

sayı 40 yaz 2013

Şehirlerin Sultanı

edirne

sayı 40 yaz 2013

İmtiyaz Sahibi
Hasan Durur
Edirne Valisi

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
İbrahim Tarancı
Özel Kalem Müdürü

Genel Yayın Yönetmeni
Fahri Tuna
Vali Danışmanı

Yayın Kurulu
Prof.Dr. Engin Beksaç
Yrd.Doç.Dr. Mustafa Hatlıper
Yrd.Doç.Dr. Rifat Gürgendereli
Uzm. Haluk Kayıcı
Mehmet Ağırhan

Grafik Tasarım
Mücahit Kofoğlu

Fotoğraf Editörü
Behiç Günalan

Baskı
Seçil Ofset

Edirne İ. Özel İdareesi
tarafından bastırılmıştır.
Haziran 2013, Ücretsizdir.

Yönetmen Yeri
Edirne Valiliği
Basın ve Halkla İlişkiler
Müdürlüğü
Hükümet Caddesi
Vilayet Binası, Edirne

İletişim
0(284) 213 91 80
www.edirne.gov.tr
edirnedergisi@hotmail.com

Kapak Fotoğrafı
Murat Çaloğlu

İÇİNDEKİLER

2

Silir
Nisâri'nin Edirne'si
Sadeleştirme: Doç.Dr. Müberra Gürgendereli

3

Silir
Ey Meriç!
Enis Behiç Koryürek

4-7

Söyleşi
Edirne'nin Bir Efsane Öğretmeni; Rayigân Köyatası
Yrd.Doc.Dr. Rifat Gürgendereli

8-13

Deneme
Serhattaki Başkent; Edirne
Doç.Dr. Turgut Çarşevler

14-17

Deneme
Edirne'yi Sevmek İçin 40 Sebep
Fahri Tuna

18-21

Söyleşi
Reyhan İsen'le Yeniimaret Bahçeleri Üzerine
Doç.Dr. Müberra Gürgendereli

22-23

Deneme
Selimiye'nin Sırrı
Prof.Dr. Engin Beksaç

26-30

Araştırma
Edirne Londra Asfaltı
Mehmet Ağırhan

32-35

Deneme
"Her Şey Biter, Edirne Bitmez!"
Salim Gündüzlaloğlu

36-38

Deneme
Akademi-Edirne'den İzlenimler
Kamil Parın

39

Silir
İstersen Unut, Hatırlar Edirne
Arzu Özdemir

40-41

Edirne Mutfağı'ndan
Edirne'nin Bayram Yemeği; Çiğner Sarması
Yrd.Doc.Dr. Rifat Gürgendereli

42-43

Araştırma
Edirne Bizimdir
Haluk Kayıcı

47

Fotoğraf
100 Yıl Önce 100 Yıl Sonra Edirne
Behiç Günalan

Nisârî'nin Edirne'si

Sadeleştirme: Doç.Dr. Müberra Gürgendereli

Şiir

Hibrî'nin Enisül-müsâmirin adlı Edirne tarihinde belirttiğine göre: Edirneli olan Nisârî'nin asıl adı Hüseyindir. Öğrenimini tamamladıktan sonra divan katibi olmuştur. Devrinin tanınmış şairlerinden biri olan Nisârî, manzum bir tarih yazmış ve padişah IV. Mehmed'e sunmuştur. Kaynaklar şairin güzel tarihler düşürdüğünü nakledebilir. Mürettep bir divanı vardır. Aşağıdaki beyitler, şairin İstanbul'da bulunduğu bir zamanda, Edirne'deki sevdiğine yazdığı manzum mektubundan alınmıştır. Nisârî, bu güzel şehre olan hasretini şöyle ifade eder:

**Tunca vü Arda Meriç kevsir gibi olmakta mî
Her birisi zînet-i sahn-i cinân-ı Edirne**

(Bana Edirne'nin nehirlerinden haber verin ey dostlar! Tunca, Arda ve Meriç nehirlerinin her biri, cennete benzeyen Edirne şehrinin bahçelerini, kevsir suyu gibi süslemeye devam ediyor mu?)

**Her ikinde ser-i cisr-i cedide nâz ile
Seyre varırlar mı yine dilberân-ı Edirne**

(Her gün ikinci vakti Edirne şehrinin güzelleri, Meriç nehri üzerindeki köprüye, gezmek ve güzelliklerini göstermek için çıkmaya devam ediyorlar mı?)

**Küşe küşe seyr eyle o sehr-i dil-keşi
Tâ nümâyân ola bidâr u nihân-ı Edirne**

(O gönül çeken cazip şehrin her kâsesini seyredince, Edirne'nin bütün sırlarının ve güzelliklerinin ortaya çıktığını göreceksin.)

**Eskî Câmide varıp eyle dua kim ol durur
Ka'be-i sâni makâm-ı sâlihân-ı Edirne**

(Eski Camii'ye gelip dua etmek gerekir. Çünkü burası Edirne'nin doğru yoldaki inanmış insanların makamı, müminler için ikinci bir Ka'bedir.)

**Câmî-i Sultan Selîmi dahî seyret kim odur
Reşk-i firdevs-i berin nâzik makâm-ı Edirne**

(Edirne'de Selimiye Camii'nin gezip görmek gerekir. Çünkü bu cami, cenneti bile kıskandıracak derecede yüksek ve zarif, Edirne'nin en güzel makamıdır.)

Şiir

Ey Meriç!

Enis Behiç Koryürek

Ey Meriç, hasretle yandım, kevsir ol nîrânıma;
Bir teselli badesinden mevî ver hicrânıma!

Ayrı düştüm nâzenin sahillerinden münhezim;
Âh.. Bilsen, âh.. Bilsen ben yetimim, sensizim...

Sen de ayrıldın mı "Ay-yıldız" dan efsûs, ey Meriç,
Kanlı zulmetler midir sinende artık muhtelik?..

Of.. Tarih ağılıyor, fikrim perişan ağılıyor;
Çözüşüm güya senin menba'larından çağılıyor...

Çağlayan menba'ların vaktiyle Türkün hükmüne
İnkîyâd eylerdi; heyhat. Acız olduk biz yine!

Gitti elden bir muazzam nazlı hemşiren; Tunal
Âh.. O gün biz bir azim iklim verdik düşmana...

Sendin artık bir teselli, ey Meriç, hüsran için;
Ayrılıp kız kardeşinden, bizler olduk kardeşin!

Sonra lâkin.. Aldılar bak şimdi bizden bir cihan;
Bir cihan gasb ettiler ki: eskiden magsûb olan.

Muhteşem hemşirenin tarihe kaldı matemi;
Şimdi ben, öz kardeşin, kaybettim evyâh. Annemil!

Bir cihan gasb ettiler ki: gevheri toprakları;
Bir cihan terk eyledim ki: kevseri ırmakları!

Âh.. Ben bir böyle cennetten cüdâ düştüm bugün;
Böyle bir matemle yandım, cahim oldum bütün!

Hasretimden yandım, âlem duymuyor âvâzımı;
Âlemi yaksam da söndürsem muazzam gayzımı!

Sensin ancak bir teselli, ey Meriç, âh.. Ey Meriç,
Bir teselliden de mahrumiyetim câiz mi hiç?

Bin bela, bir tek teselli! Âh... Vicdan yok mudur?
Derdimiz pek çok; fakat bir tek teselli çok mudur?

Nâzenin sahillerinden ayrılan kardeşlerin,
Ayrılan evlâdların idbâra olmuş mukterin...

Ey Meriç, evladının gözyaşlarından cûsa gel;
Ağlayan evladının kalbinde sensin her emel...

Her emelden ye'ise düşmüş kalkamaz bir milletin,
Bir kaderiz milletin âhıyla çûs etmez misin?

Yok, hayır... Tuğyân edersen sen boğarsın düşmanı;
Yine arzu eylerim süngümler neşir olsun kanı!

Sandılar galib gelenler galib artık daima;
Sandılar mağlub olanlar galib olmak bir dahal!

Ey Meriç, aldandılar, aldandılar... Sen çünkü bil:
Bizleriz bizler müebbed sahibin; düşman değil!

Senden ayrılacak da zaten, ey Meriç, bir lâhza biz
Hatıran ayrılmaz asla kalbimizden şüphesiz...

Menba'n dağlar değil, tarihimin vicdanıdır;
Mansûbun diyar değildir, ruhumun ummânıdır...

Bir muvakkat cezur olup bir an çekildim; şimdi de
Sermedî milliyetin meddile geldiğim gayrete...

Ey Meriç, gazi Meriç, şiirimde nâmin mübtehiç;
Şânımız namınla her dalganda olsun mümteziç...

"Halka Doğru" Dergisi, Yıl 1 Sayı 17, Sayfa 129-130,
Perşembe 1 Ağustos 1329 (14 Ağustos 1913 Perşembe)
Çeviren: Uzm. Hâlık Kayaçı

Söyleşi

Edirne'nin Bir Efsane Öğretmeni; Rayigân Köyatası

Yrd.Doç.Dr. Rifat Gürgendereli

Rayigân Köyatası, Edirneli hem de 1924 yılından bugüne. 1983-86 yıllarında Edirne Lisesi'ndeki Coğrafya öğretmenim. 1960 yılından 1990'lı yıllara kadar Edirne Lisesi'nde okuyan herkesin Hocası. Hanımefendiliği, kibar konuşması, derslere olan hakimiyeti ve konuları anlatmaktaki ustalığı...

Adı Edirne ile birlikte anılan şahsiyetlerden biri olan Hocaam Rayigân Köyatası'yla Edirne dergisi için bir söyleşi yapılmasına karar verilince, kendisinden randevu aldık. Sağ olsunlar, kırmadılar. Söyleşi için gittiğimizde, her zamanki nezaketi ve öğretmenlere has zarafeti ile bizi karşıladı.

Sevgili Hocam, bir öğrencinin olarak sizinle bu söyleşiyi yapmak benim için gurur vesilesi.

Ben öğrencilerimi görünce hasta bile olsam çok iyi oluyorum, çok mutlu oluyorum. Zaten Edirne'de kalmamın sebebi bu. Her sokağa çıkışta bir öğrencimi görüyorum. Çok çok mutlu oluyorum, bundan dolayı bu kadar uzun yaşadım herhalde!

Kendinizi ve ailenizi Edirne dergisi okurları için tanıtabilir misiniz?

Anne tarafım İstanbullu, zengin ve tahsilli bir aile. Büyük İstanbul yavgınında evleri yanıyor. İstanbul işgal edilince annem okulu bırakıyor. Dayım asker, Anadolu'ya Atatürk'ün ordusuna katılıyor. Bunun üzerine Anadolu'ya yakın olunsun diye annemler de karşı tarafta Moda'ya yerleşiyorlar. Babam üç yaşında Bulgaristan'dan gelmiş, Eski Zagradan. İki amcam daha önce kaçarak Türkiye'ye gelmişler. Babam 1900 yılında doğmuş, İsmail amcam Balkan savaşında esir düşmüş. Sarayıcı'nda o kötü günleri yaşayan esirlerden biri. Diğer amcam, Sünneci Ömer Efendi olarak bilinirdi, Kıyıklı.

Bu durumda, ailenizin büyüklüğü Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda görev almış. Edirne tarihi için önemli olabilir, bu savaşlarla ilgili hatırladıklarınız var mı?

Ben belki de bu savaşların kötü hatıraları ve babamın sıkıntılar sebebiyle tarihe hiç merak salmadım. Babam, "ben hiç genç olmadım, arkadaşım kucağımda öldü" diye söylerdi. Üzüntü verdiği için çok da fazla sormadım, hatırladıklarımın bazılarını anlatayım. İsmail amcam, Sarayıcı'nda esir, bitkin bir vaziyette ayakta zor duruyor. Bu ara bir Bulgar askeri, babamı taniyor: "Bu Hatice Molla'nın oğlu" diyor. Hatice Molla babaannem, Bulgar askeri babaannemlerin komşusu, Bulgaristan'dan. Onu oradan kurtarıyor, yine Ömer amcamın evinin kapısına da yazıyorlar bunlara dokunulmayacak diye. Böylece kurtulmuşlar. Babam Edirne'de Kurtuluş okuluna gitmiş, Taşlık Camii tarafında oturmuşlar, hatta bu camide Kur'an Kursuna gitmiş. Babam lise ikide, yıl 1915, babam ve birkaç arkadaşına askere gitmek üzere seçiliyor.

Haber geliyor Musul-Kerkük bölgesine gidiyor, daha 15 yaşında. Tesadüf, bulunduğu birlikte Edirneli Nazmi Bey ve Muhsis Bey de orada - daha sonra "Atlıg" soyadını alıyorlar - İngilizlerle savaşıyorlar. Savaşın sonra babam iki yıl esir kalmış orada. Hatta İngilizlerle futbol maçı yapmışlar, Dicle'de yakanırlarmış. Esaret bitip babam geldiğinde Kurtuluş Savaşı başlıyor, o da katılıyor ve bugün İzmit taraflarındaki Mimarınan köprüsü ile Darıca arasında görev yapıyor. Savaşın sonra Edirne'ye geliyor, hatta öğretmen olmadan önce bir ara Karaağaç'ta karakol komutanı.

Cocukluğunuzdan da biraz bahsedebilir misiniz?

1924 yılında Edirne'de doğdum, babam askerlikten sonra öğretmen oluyor, Havsa, Hasköy'de. Hasköy'de okul yok, ben bir yaşındayken babam gidiyor, köylülerle birlikte okulu yapıyor. Savaşın yeni çıkmış. İki küçük sınıf, bir küçük oda, alt katta odunlar. Bahçenin karşısında iki odalı bir de lojman. Babam bizi de alıyor tabii, annem İstanbul hasretleriyle yanardı. Onun için de hâlâ çok üzülürüm. Altı yaşlarındaydım, babamın yanında derslere giriyordum, birinci sınıfta; ama kayıtlı değilim. Bir gün müfettiş geldi. Yaşım küçük olunca, babama kim olduğumu sormuş, babam da kız olduğumu ama kayıtlı olmadığını söyleyince "ben onu yokladım, kaydını yapabilirsiniz" demiş, böylece okul hayatım başladı. Hasköy'de üçüncü sınıfa kadar gidilebiliyordu. Birinci sınıf bir odada, iki ve üçler diğer odadaydı.

Edirne'deki okul hayatınız nasıl geçti? Kaç yaşınızda geldiniz?

Dokuz yaşındayım (1933), Kıyık'a amcamın yanına geldim. Onların da çocukları yoktu, bana sahip çıktılar. Üç gün Fevziye'ye gittim, sonra halamın çocuklarıyla birlikte Gazi okuluna gittim.

O zamanlar Hasköy'den öküzarabalarıyla gelinyor bir günde, gece handa yatılır ertesi gün dönülürdü. Annemi çok özlerdim. Bir gün annem beni dolasmaya geldi. Hiç unutmam, yemek bitse de anneme sarılıp yatsam diyorum içimden. Eski Ticaret Lisesinin olduğu yerde orta mektebe başladım. Ortaokulun olduğu yerde orta mektebe başladım. Dayım oradaydı. Beyaz yakalı Kız Meslek Lisesi öğrencilerini görünce çok hoşuma gitmişti. Ama Edirne'ye gelince bu liseye gitmekten vazgeçtim. Öğretmen olmak istemediğim için - babamın ısrarlarına rağmen - öğretmen okuluna da gitmedim. Edirne Lisesi'ne gittim. Liseyi bitirdikten sonra Gazi Terbiye'yi galiba, orada kontenjan açıyorlar bize; ama onun da imtihanlarına girmedim. Arkadaşlarım gibi memur olmak istedim, Nafia'da, Tapu'da çalışıyorlar. Ben de istedim; ama erken arkadaşlarımlar ben almıyorlar. Yeterli mi görmediler acaba?

Üniversiteyi İstanbul'da okudunuz. O dönemdeki üniversite hatıralarınızdan da kısaca bahsedebilir misiniz?

O zamanlar olgunluk sınavı yapılırdı. Bu sınava göre hukuk, İktisat ya da edebiyat fakültelerinden birine sınavsız girebilecektim. Teyzelerim İstanbul Moda'da oturuyorlar. İktisat var; ama ben istemedim, hukuk ve edebiyat arasından gittim hukuka yazıldım. Ben o dönemde hiç konuşmayan biriydim, hep susar dindilerdim. Akşam teyzemin oğlu, hukuk fakültesine yazıldığı mi duyunca, "sen hiç konuşmuyorsun ki, nasıl avukat olacaksın, sert olman, çok konuşman lazım" dedi. Hakim olсам belki de idam kararı vereceğim, ince düşünüyorum. Ne yapayım ben şimdi? Gittim hukuktan kâğıtlarımı aldım. Edebiyat fakültesine, felsefeyi çok seviyorum. Ama Türkçe kitap yok, Almanca, Fransızca. İngilizce ya da eski yazıyla. Üç kız arkadaşız, ayrıca Sakızyan diye bir arkadaşımız var, Robert Koleji bitirmiş. Okula giderken vapurda, bize çevirmenlik yapıyor, herkes anladığı kadarıyla yazıyor. Bir ara Dekan kitabı Ethem Bey'den eski yazı öğrendik; ama olmadı, bir yıl okudum ben felsefe bölümünde, daha sonra Coğrafya bölümüne geçtim.

Edebiyat fakültesi Fındıklı'da, ders çalıştığımız yerler denize nazır. Abdülmecit kızlarına yaptırmış. Ben üniversite öğrencilerimde hiç gezmedim, hep ders çalıştım. Annem babam İstanbul'da olsaydı daha çok okurdum, çok seviyordum coğrafyayı.

Okulu bitirdikten sonra neler yaptınız? İlk görev yeriniz neresiydi?

1941'de okulu bitirdiğim yıl annemi kaybettim. Okulu bitirdiğimi gördü, öğretmen olduğumu göremedi. İlk tayin yerim Malatya Arapgir Ortaokuluydu. Babam "ben seni oraya göndermem" dedi. Sonra Antalya "ben seni oraya göndermem" dedi. Orası da olmadı. Bu arada uzun süre bekledim. Bir gün, İpsala'da Kaymakama tahrirat kâtibi olan lise gün, İpsala'da arkadaşım babama, İpsala'da ortaokulun açılacağını söylemiş, müracaat edin diye salık vermiş. Babam da bana sormadan müracaatı yapmış. Babam bu esnada "Baş Öğretmen", köylerdeki öğretmenleri dolandırıyor, daha sonra Havsa'ya Milli Eğitim Müdürü oldu. Babamın arkadaşı olan Nafia Müdürü İpsala'ya gidiyor, beni de aldı, aralık ayıydı. Uzunköprü, Keşan buralar güzel kasaba havasında. Bulunak geçince bir köye geldik. Meğer İpsala'ya gelmişiz! İşte o zaman çok kötü oldum. Ev yok, kalacak yer yok... Birisi bir da verdi, her yer rutubet ama nasil ağılıyorum! Halit Kazel o zaman belediye başkanı, okulda bir ben bir de müdür. Bütün derslere giryorum. Zengin çocukları İstanbul'a, diğerleri Keşan'a gidiyorlar. Kâlan 25 çocuk bizim okulda. 1955-1960 yılları arasında İpsala'da beş yıl kaldım.

Edirne'ye gelişiniz nasıl oldu?

Tayin olurum diye uzun süre bekledim. Söz verdiler; ama olmadı sonra Orta Öğretim Genel Müdürü'ne gittim. En yakın Sarköy ve Alıpullu atamaya açılmış, Edirne kapalıymış. 20 Kasım İpsala'nın Kurtuluşu, tatil olmasına rağmen tayin yazımı eve göndermişler. Bir baktım "Edirne", nasil sevindim! 1960 İhtilali'nde Edirne'deydim.

Edirne Lisesi'ndeki öğretmenlik yıllarınız nasıl geçti Sayın Hocam?

Ben atandığımda Edirne Lisesi ve Ortaokulu bir yerdedi. İpsala'dan geldim. Yirmi dört sınıf okuttum, Yurttaşlık dersi boşmuş, hepsini bana verdiler. Ama nasil yoruluyorum! Programı yapan da liseden Hocam. O seneki yorgunluğumu hiç unutmuyorum. Bu arada, -yılı hatırlıyorum- ortaokul ise ayrıldı. Biz de liseye vermişler. Atatürk, ortaokul binası oldu, biz lise binasına geçtik. On sene burada çalıştım, 1968-69 yılında taşındık öbür binaya, zaten eski bina bize

yetmiyordu. Sonra Eğitim Enstitüsü oldu. 1989'a kadar Ayşekadın'daki binada çalıştım, yaş haddinden emekli oldum Mart ayında, sınıflarımı bırakmak zorunda kaldım. Otuz beş sene çalıştım; ama Edirne Lisesi ile ilişkimi kesmedim. Davet ettiler 23 Nisan'a, Öğretmenler Günü'ne gittim, lise dergisinde benimle ilgili yazılar yazdılar, bunlar çok hoşuma gidiyor. 1985 yılında yılın öğretmeni seçildim, Ankara'ya gittim. 2011'de de emekli öğretmenler arasından seçildim; ama ona gidemedim.

Sevgili Hocam sizi yorduk, söyleşimizin son bölümünde sizde iz bırakan, Edirne ve öğretmenlikle ilgili hatıralarınızdan bir kaçını Edirne dergisinin okuyucularıyla paylaşır mısınız?

Ben Atatürk'ün elini başımda taşıdım. Anlatacağım bu hatırayı pek fazla kimsede bilmeyebilir, belki de öğrenmek istemediğim için fazla kişiyle paylaşmadım. Babamın Hasköy'de öğretmen olduğunu söylemişim. Atatürk, Kırklareli'nden Edirne'ye geçerken Hasköy'de duruyor. Hasköy Edirne eli sınırındaki ilk köy, Edirneliler onu burada bekliyorlar. Köy korucusu, yüksek bir tepede elinde bayrak bekliyor. Kafileyi görünce bayrağı sallıyor, herkes hazır. Ben de altı yaşlarında olmama rağmen öğrencilerin yanındayım, o zaman öğrencilerin yaşları çok büyük. Atatürk'e şiir okuyorum: Ne çiçeğim ne böcek, Ne meleğim ne keleşek,

Ben bir Türk kızımı, Türk kızımı.

Bu şiiri okuduktan sonra Atatürk başımı oksuyor, bu nedenle Atatürk'ün elini hep başımda hissettim... Bir de Milli Eski Bakanlarından Hamdullah Suphi Bey'i hatırlıyorum. Lise son sınıfıydım, bizim liseye uğradı, galiba o sırada büyüköğrenciyim. Rahmetli Salih Zorlutuna, bizim okulda tarih öğretmeni, onu getiriyor. Bize konuşma yaptı, su andaki lise binasının konferans salonunda, kürsünün hemen yanındayım. Ama nasil bir tatlı konuşma, nasil güzel bir konuşma, anlatamam! O zamandan beri güzel konuşanlara hayranım ben. Zaman zaman emekli olmaya karar verdim. Okul müdürü beni görünce öntünü ilikliyori, öğretmenler benim öğrencini, çocukları çok seviyor, bunun için uzun zaman çalıştım. Üç dört nesil okuttum. Şimdi bile yolda gördüğüm öğrencilerle konuşuyorum, sigara içenlere, çöp atınlara karışıyor. Benim öğretmenlik anlayışım; her zaman, her yerde, herkese öğreteceksin. İnanın hasta bile olsam, okulda iyileşiyorum, yetmiş defa dünya gelsem yine öğretmen olurum. Komşularım gelir, onlara kitap veririm, anlatırım, memnun olurlar. Sevgili Rifat, iste böyle hatıralar bitmez. Ben öğrencilerimi görüyorum onlar mutluyusa ben de mutlu oluruyorum.

Sayın Hocam, bu güzel sohbet için Edirne dergisi adına teşekkür ederim. Size, sağlıklı nice uzun yıllar diliyorum.

Deneme

Serhattaki Başkent; Edirne

Doç.Dr. Turgut Cansever

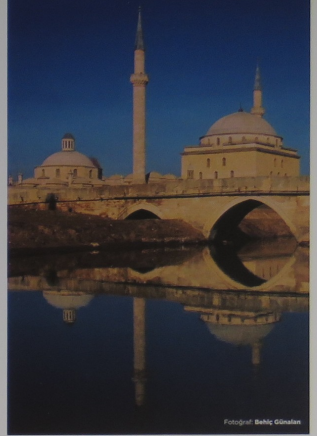
Tarihten biliyoruz ki Edirne Osmanlı Devleti'nin ikinci büyük başkentidir. İznik'ten başlarsak üçüncü başkenttir. Dolayısıyla 15. asır Osmanlı yapı kabiliyetinin müthiş ürünlerini ihtiva eder. Bursa 15. asır başında, 14. asır sonunda Ulucami, Yeşil Cami gibi eserler ve türbelerle müthiş bir gelişme göstermiş ve İslâm Osmanlı tarafından idrakinin yüce yansımalarını ihtiva etmiştir. Edirne ise Bursa'yı aşan, geleceğe büyük ufuklar açan eserlerle doludur. Eski Cami, Üç Şerefeli, Muradiye, II. Beyazıt Külliyesi, Selimiye, Alipaşa Çarşısı gibi camiler, çarşılar, kervansaraylar (mesela Rüstem Paşa Kervansarayı), köprüler ve saraylar... Bütün Avrupa'ya yönelik seferlerin hareket noktası olan Edirne'de II. Beyazıt Külliyesi önündeki büyük meydana ordu toplanır, namaz kılınır ve sonra sefere çıkılmıştır.

Edirne'yi neredeyse dolanan ve kuşatan ve devam edip denize giden su çizgisi şehre çok büyük önem kazandıran bir unsur. 17. asır sonuna kadar Edirne Akdeniz'in önemli bir limanı. Edirne yakınlarına kadar gemiler gelirmiş. Tabii çok zengin bir toprağı da var. Bugünkü gibi Edirne'yi bir tarafla sınıra bağlı bir şehir olarak yaşatan bir çağ bugüne kadar yaşanmamıştır. Asır başına kadar Edirne Balkanların başken-

tiydi. Tüm Balkanları kontrol eden bir kent. Budin belki Edirne'nin bir rakibi olabilmıştır. 150 sene kadar Budin büyük şehir olarak, Osmanlı dünyasının serhat şehri olarak rol oynarken Edirne gerçek bir başkentti. Yalnız bir tarih şehri, ticaret ve idare şehri değildir Edirne. Hiç şüphe yok ki bir kültür şehridir. Birçok bakımdan Osmanlı mimarlığının gelişme adımlarının en önemlisinin Edirne'de atıldığını görüyoruz.

Mesela Üç Şerefeli Cami, Bursa Ulucami'ne benzer. Cami için en önemli, doğru biçim olan enlemesine uzayan saf nizamının önemini ortaya çıkaran Ulucami böyle bir plana sahip. Bunun büyük sadeliği ve vakarıyla, sükünetiyle meydana getirdiği Osmanlı tavrının Üç Şerefeli'de devam ettiğini görüyoruz. Tabii Eski Cami, Emir Süleyman'ın Bursa Ulu Camii'nden evvel yapımını başlattığı bir eser. Orada da benzerlikler var. Eski Cami, son derece kalın duvarlı, iri ayaklar ve büyük kemerlerin tekrarıyla birçok kubbenin örttüğü bir yapı olarak tasarlanmıştır. Bu tarafla Bursa Ulucami'nden çok daha güçlü bir ifadeye sahiptir. Çok özel bir sanat duyarlılığının ürünüdür. O kaim duvarlara im-materyel bir karakter kazandırılırken, bir taraftan da sütunların sükünet içinde yükselmeleri sağlanarak uhrevi bir karakter kazanması mümkün hale getirilmiştir. Belki de Eski Cami, 15. asırda yapılmış cüsseli yapıların en önemlisidir. Ulucami'ye karakterini kazandıran hat eserleri; orada kemerlerin son derece sakın bir ifadeyle birbirine bağlanmasından doğan tamamen bitaraf bir özellik karşımıza çıkarıyor. Üç Şerefeli'ye geldiğimizde, bir merkezli ve iki yan kubbeyle birbirlerine bağlanmış teknikleriyle birdenbire Sinan'ın Sinan Paşa Camii'nde, neredeyse bir asır sonra giriştiği ikinci denemeye temel teşkil ettiğini görüyoruz.

Edirne gerçekten bir bakıma öncülük ediyordu İstanbul'daki gelişmelere. Buna II. Beyazıt Külliyesi'nin ilave edebiliriz. Bu külliye, Amasya Beyazıt ve İstanbul Beyazıt Külliyelerinden ör. meydana getirilmiştir. 1480'lerde Edirne Beyazıt, 1512'de ise İstanbul Beyazıt külliyesi inşa edilmiş. Tabii Selimiye Camii'nde de öncülük eden bir yapı. Son derece sade, kubik bir mikab şeklindeki ana kubbe, yapı üzerine tek kubbe olarak yerleştiriliyor. Arada geçiş yapılan var. Mesela Piyale Paşa Camii var İstanbul'da. Bu çözümün iki giriş tarafına doğru taşacağı kısımları

Fotoğraf: Behçet Çiğdem

ileriye doğru uzatılması suretiyle bir gelişme ortaya konuluyor. Bu gelişmenin bir yerde Üsküdar Mihri-mah Sultan Camii'ne bakımlardan ilişkisi olduğunu söyleyebiliriz. Mihri-mah Sultan Camii'nin denizden görüldüğü zaman bütün bir sath içinde bir yapı görüyorsunuz. Köşelerin güçlendirilmediği, ayrı yapılar haline getirilmediği bir yapı.

Son büyük etki alanı, Edirne Selimiye Camii. Bu camiyel Azapkapı Sokullu Mehmet Paşa Camii arasında bazı ilişkiler var. Ama devletin meydana getirdiği en farklı eser, Edirne'deki Selimiye Camii'dir. Sehzade ve Süleymaniye önemli adımlar olmakla beraber en son, en büyük adımın Edirne'de atılması önemli. Selim'in, Sinan'a Edirne'de bu camii sipariş vermesi -dikkat edelim: İstanbul'da bir tane daha değil-, Edirne'nin son derece istisnai bir kültür yatırımına hazır bir yer olduğunu işaret ediyor. İstanbul'dan Edirne'ye 200 bin gül getiriliyor. Selimiye'nin gül bahçelerine dikilmek için. Edirne'dekiler yetmiyor, Sinan İstanbul'dan daha fazlasını talep ediyor.

Türk Tarih Kurumu'nun yayınlamış olduğu Edirne Armağanında Ankara Üniversitesi'nden bir doçent'in yayınladığı bir belge var; II. Selim'e Sinan ara-

sında bir yazışma. Sinan diyor ki: 'Caminin bitirilmesine şu kadar vakit kaldı. Bakıyorum, cami Edirne içinde yalnız kalıyor. Caminin Edirne silüetiyle bütünleşmesi için şehrin falan falan yerinde oradaki evlerden daha yüksek şu kadar konak inşa edilmesi gerekiyor. Bunun olunu alıyor ve Selimiye ile birlikte konaklar da bitiriliyor. Böylece Edirne'nin silüeti Selimiye'ye göre yeniden düzenleniyor.

Şehrin hangi noktasının özellikleri o eseri tamamlıyor yahut eksik bırakıyorsa o özelliklere göre eser tamamlanır. Ben 1946'da Sedad Hakkı Eldem'le birlikte ilk defa Edirne'ye gittim. O tarihte Edirne'ye giden yol Selimiye'nin kible istikametinde, takriben 15-20 km dümdüz bir yoldu. İstanbul, Edirnekapı'dan çıkılıp birçok dağ tepe aşkıktan sonra Edirne'ye 15-20 km ötede bir sırta çıkıldığında Selimiye Camii iki minaresiyle gözüküyor ve bu yol oradan itibaren iki minareli süreklî görerek dağlardan, yamaçlardan iniyor, Selimiye'yi kaybetmeden tekrar yamaçtan çıkılıyor, kayboluyor ve görünüyor, böylece sınıra geldikten sonra bir yerden sola dönülüyor ve Selimiye tamamen kayboluyordu. Ayşe Kadın Camii ve Rüstem Paşa Kervansarayı'nın yanına geldiğimizde müthiş bir şekilde, adeta bir infilak gibi bulutların arasından Selimiye çıkıyor, sanki insanın nefesi tikanıyordu. Sedad Bey biz bilerek yahut bilmeyerek arka sokaklardan kible istikametinde, mihrabın karşısından 30-40 metrelik bir yolu yürüterek getirdi ve bu defa evlerin arasından Selimiye'yi rahatça gördük. Selimiye aklımız almaz bir yücelik! Velhasıl bir gece küçük bir otelde kaldık. Edirne'nin diğer kısımlarını ve sarayı gezdik. Sarayda bazı yapılar haraplı, bazılarının da temelleri duruyordu. Ayrıca II. Beyazıt Külliyesi'ni gezdik.

Doktora tezimi yapmak için tekrar Edirne'ye gittim 1947'de. Üçüncü defa Edirne'ye gidişim 1949'da oldu. Doktora tezimi vermiştim. Ama Edirne'yi bir kere daha görmek ihtiyacını duydum. Fark ettim ki, Selimiye etrafındaki medreselerin, kütüphanenin pencereleri taraf edilmeyince kadar küçük kalıyor. Normal bir pencere 70x140 cm. iken buradaki pencereler 50x80 cm. Birdenbire şunu fark ettim: bizi Sedad Bey'in getirdiği meydan o kadar güzel bir şekilde camii çevreliyordu ki, cami o gördüğümüz noktada akıl almaz bir yücelik kazanıyor. Bu bir günlük ziyarette daha evvel görmediğim iki şeyi gördüm: Bir tanesi Mimar Kemalettin'in Karaağaç

Fotoğraf: Bahar Çimen

istasyonu. Gerçekten çok etkileyici bir yapı. Büyük Osmanlı kültürüyle kıyaslırsanız, biraz kof, ama yine de önemli bir çaba. Karaağaç mahallesindeki evler de çok şirindi. Tabii çok yakın bir tarihte, 19. asır sonu veya 20. asır başında yapılmış. Fakat evlerin rengi, görünümü bambaşka bir güzelliğe. Asıl o ölçeklerin küçüklüğü müthiş kılıyordu onları.

Yine mahallelerin arasından gidip, yokuşlardan inip, yamacı tırmanarak bir vadiye çıktık ve Muradiye... Tarif edilmez bir güzelliğe sahip o tepelye son derece uyum içerisinde ve müthişlikte. O tepeye, camii yüceltmesine imkân veren; fakat tepeyi de ezip küçültmeyen ve gerçek bir saygıyla bakma imkânı veren bir ölçü üzerine yerleşmiş. Müthiş bir kılim vardı orada. Hâlâ duruyor mu? bilmiyorum. O kılim her namaz kılacak insana göre taksim edilmişti. Önünde de sandıklar duruyordu. 'Ayakkabı koymak için mi?' diye sorduk. 'Hayır, Muradiye'de eskiden her sabah safılar arama gül dizdirmiş. Bu güllerin kulanması için bu yerleri kaldırmadık' dedi imam. Tabii Muradiye'nin mavi-beyaz çimleri, son derece narin, küçücük çiçeklerden oluşan o tezyinat, her çiçeği akıl almaz güzellikte bir âbide karakterine ulaştırıyordu. Tasavvuf buraya da sirayet etmişti.

Bir hafta sonra Ramazan geldi. Doktora hocam, 'Git ve evvela Saint Pierre'i ziyaret et' dedi. Roma'da bana bir otel adresi verdi. Bir sabah erken saatte yürüyerek Saint Pierre'e gittim. Aman yarab! O kadar büyüdülen katedralın çapı çok küçük, çok bir şey! Bir kilise. Carlo Moderna'nın cephesi var. Bir

Fotoğraf: Bahar Çimen

ağşap kubbesi var. Benim için tam bir hayal kırıklığı oldu. Biliyordum ki, eğer Saint Pierre bir karış yükseklikteyse, Selimiye onun yarısı kadar olmalıydı. Ama Selimiye, bütün çevresiyile beraber yaşadığında Saint Pierre kilisesinin erişemesi ihtimal olmayan bir yücelik ve monümantallık ifadesi taşıyor. Aritmetik olarak büyük, fakat çevresiyile kendi içindeki oranlar düzeninde yine tek.

Bu müşahade bana bir nisbi büyüklük yaklaşımının son derece önemli olduğunu farketme fırsatını verdi. Buradan hareketle daha sonra farkettiğim bir şey, İstanbul'da küçük evlerin arasındaki insanların çok iri gözükmesi oldu. Hatta Beyazıt Meydanı düzenlemesinde beraber çalıştığımız arkadaşlarla beraber farkettik ki, rampadan çıkan insanlar çok iri gözüküyorlar. Nasıl yaptığımızı bilmiyoruz. Ama tesadüfen o çevre insanları yüceltiyordu. 1960'larda arkadaşları dedi ki: 'Batılıların Osmanlıları çok iri yar görmelerinin sebebi, tüm bir nisbi büyüklük düzenini kurmuş olmalarıdır.'

Edirne, bütün bu özel yönleriyle çok önemlidir. Fatih'in yaptırdığı sarayı Balkan Harbi'nde cephanelik haline getiren zihniyet, cephanenin düşman eline geçmemesi için bütün bir sarayın. Türk sivil mimarisinin en nadide eserlerinin yok edilmesine sebebiyle vermişir ki gerçekten tam bir felakettir. Duvar ve döşemeleri mermerden yapılmış olan Tunca'nın suyunun, mermeri kiletmeyecek kadar temiz gel-

mesini temin eden bir çevre düzenleme biçimi insanlık tarihinde çok müstesna bir durumdur.

Daha sonra bir kere Mimarlar Odası'yla beraber gittik Edirne'ye. Nihayet 1995'te tekrar bir ziyarete bulundum. 1970'lerde gittiğim zaman maalesef Selimiye Camii'ni çevreleyen çevre üç tarafından tahrib edilmişti. Kible tarafına döndüğümüz zaman Eski Cami ile Selimiye arasındaki alan tamamen boşaltılmış ve giriş tarafında da büyük ölçüde tahribat yapılmıştı. Böylece caminin çevre ile bütünleşmesini sağlayan her şey yok edilmiş oluyordu. Burası için bir müşabaka açtılar. Havuzlar yapıldı. Söylerlikler, fiskiyeler, gazinolar, çocuk bahçeleri... tamamen maskaralık... Böyle büyük bir sanat eserinin çevresinin bu hale getirilmesi doğrusu Cumhuriyet döneminin bütün insanlığı karşı bir utanç sebebi teşkil etmektedir. Şehrin içinde o küçüktü şehri çigneyerek geçen yolların açılması, Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi'nin köşesinin kesilip yok edilmesi, yol açarak şehri yapma yanlışlığının Edirne'yi feci şekilde yaralamasının göstergesidir. Mezarlıkların yok edilmesi de ayrı bir bahis...

İstanbul da öyle; ama Edirne'de hâlâ büyük bir tarihi miras var. 1980 ilkbaharında bir sömestre Trakya Üniversitesi'nde diploma projesi hocalığı yaptım. Edirne'ye oldukça büyük bir ilgi gösteren, onun kıymetlerini farketmiş genç hocalar grubuyla koruma çalışmalarını gönüllü olarak başlattık. II. Beyazıt

Edirne'yi Sevmek İçin 40 Sebep

Deneme

Fahri Tuna

- 1. Lale.** Bütün bir Anadolu için 'Gadir Mevlâ'yi sembolize eden lalenin en yakıştığı şehir listesinin başına Edirne'yi yazarım, ikinci sıraya da Edirne'nin fethettiği İstanbul'u; gerisi teferruat...
- 2. Gül.** Efendimiz demek malum; 'iki cihan sevgilisi'nin bizzat gösterip 'buraya cami yapın' dediği (Selimiye ve Dar'ül-Hadis) iki eserin şehri Edirne; gülün, güllerin en yakıştığı, en araştırıldığı, en güzel koktuğu şehirdir Edirne. Ne diyor Yahya Kemal: 'Ya lale açmaldır göğsümüzde yahut gül'; tam da bu sebepten seviyorum Edirne'yi.
- 3. Eski.** Edirne'nin kadim, eski, köklü, derin, kökü derinlerde bir şehir olması; ruhu olan bir şehir olması.
- 4. Eskimeyen.** Edirne 'eski' değil 'eskimeyen' bir şehirdir.
- 5. 'Kökü mazide olan ati' olması.** Yahya Kemal'in meşhur dizesi, bu sözü hak eden yeryüzünde beş şehir varsa eğer, birisi kuşkusuz Edirne'dir. Edirne, hem 'mazi' yani eski, derin, derünlüdür, hem de 'ati' yani gelecek, yarın, umut demektir.

6. Dar'ül-Hadis. Bize, bizim medeniyetimize has bir kurum, Efendimizin sözleri üzerine bir tür ihtisas fakültesi. Bunun ülkemizdeki en güzel, en estetik, en yaşayan örneğinin Edirne'de bulunması ne büyük zenginlik.

7. Yıldırım. Osmanlı'nın Edirne'ye ilk geldiği, ilk konulduğu, ilk konuşulduğu, ilk şehirleştirdiği semt. Sevmemek mümkün müdür, Aynecik'?

8. Hıdır/İlk. Tepesinin üç önemli özelliği var: a) Horasan erenlerinden Hıdır Dede'yi bünyesinde saklaması, b) Edirne'nin savunma hattı olan Tabyalı, c) Adeta Çamlıca'dan Boğaz'ı seyrediyormuş hissi veren enfes Edirne panoraması. Gece yarısı Hıdırlik'tan şehre bakmayan, telezüz eylemeyen, teneffüs eylemeyen, 'Edirne'yi yaşadım' demesin zinhar.

9. Beyazıd-ı sani/veli. Fatih'in oğlu, sani yani ikinci (İkinci Yıldırım) veli yani Allah dostu, sadra sifa gönüllü, sakin, sabırlı, strateji dehası sultan. Kili ve Akkerman kalelerinin fatihi... Külliyesi mizacını nasıl da yansıtır!

10. Dar'üş-Şifa. Beyazıd-ı Veli'nin Edirne'ye (ne Edirne'si, insanlığa) armağanı. Batının ruh hastalarını zincirleyip ölüme terk ettikleri zaman diliminde atalarımızın musiki (her hastalığı ayrı bir makam terennüm ederek) ve su sesiyle hastaları tedavi ettikleri mekân. Medeniyetimizin yüz akı mekânlardan.

11. Aşçı Yahya. Allah dostlarının büyüklerinden, geceleri artan yemeleri Tunca'ya döküp diğer hayvanata da yedirmesi üzerine sultana şikâyet, sitem; 'sultanım, siz hayvanatın da sultanısınız' diyerek kerametinin ifşa olması üzerine oracıkta ruhunu teslim etmesi ve oracığa defnedilmesi. Mubarek kabri II. Beyazıd Külliyesi kuzey doğu tarafındadır.

12. Hüzün. 'Hüzün ki en çok yakışandır bize / Belki de en çok anladığımız' (Hilmi Yavuz) mısraları tam da bu şehir için söylenmiş. Balkan, Balkanların kalbi, Balkanların hâlâ başkent olur da 'hüzünbazlık' akmaz mı caddelerinden sokakların minarelerinden köprülerinden.

13. Hicran. Neredeyse yüzde doksan dokuzunun 'hicret' edenler ve çocuklarından oluşan şehirde, gö

nüllerde en belirgin duygunun 'hicran' olması kadar doğal ne olabilir. Edirne bir asırdır 'gitmekle kalmamın', 'vuslatla ayrılığın', 'hicranla mutluluğun' bıçak sırtı yaşadığı şehirdir.

14. Sema. Muradiye Caminin giriş kapı üzerindeki Mevlevi sikkesi, Recep Enis Dede, Ahmet Neşati Baba...

15. Semazen. Muradiye'de, girişin solundaki Allah ve Hu yazıları demek benim için semazendir, Seyyit'lerden, Şerifler'den, Çelebilerden oluşan hamuşan.

16. Semahane. Muradiye Camii'nin kiblesindeki boş alan; ama benim gönlümdede her daim dolu orası. İki yüz semazenin hu deyip dönüşlerini hissediyorum her oradan geçişimde ki her gelişimde mutlaka geçirim. Ve her sema ayınından sonra lülelerden bal serbeti ve sütlü ikram... Zira Edirne'ye gelinmiş ve Muradiye ziyaret edilmişse, semazenlerin hu'su terennüm edilmişse; kuşku yok, Edirne'ye gelinmiş demektir.

17. Muradiye. II. Murad'ın 'sana ziyarete geleceğim' diyen Mevlana'ya karşılama için 1436'da yaptırttığı çok özgün bir cami. Koray Uyuz kardeşimin derin sevdası. İç de dış da, ardi da öndü de, alti da üstü de ayrı güzel ayrı derin ayrı zengin. Hüzünü, hicranı, hasreti yaşamak isteyenlerin mekânıdır orası. Bir de Selimiye'nin en güzel görüldüğü iki yerden biridir.

18. Neşati Baba. 'Gitdin ammâ ki kodun hasret ile cânı bile/ İstemem sensiz olan sohbet-i yârânı bile' beyitinin sahibi, meşhur Edirneli şair Neşati Baba. Edirne Mevlevihanesi'nde dört yıl seyhliği var, Vefatı 1674. Muradiye'de medfun. Sebki-Hindî'nin ustası, Şairin hası.

19. II. Murat. Edirne'yi büyük dedesi I. Murat Hüdavendigar 1361'de fethetti ya, Edirne'yi şehreden II. Murat tır demek yanlış olmaz. Dar'ül-Hadis Camii, Üç Serefeli, Muradiye ve onlarca eser. Ona 'Edirne'nin banisi' diyebiliriz.

20. Sinan. Japon matematikçilerinin 'Selimiye'yi yedi katlı integrale hesaplayıp yapmış olmalı' dediği dahi mimar. (Not: Yeryüzünde dört kattan daha ince/ileri integral henüz yok!)

Fotoğraf: Volkan Kaya

21. Selim. Selim-i sani, yani ikinci selim. Birincisinin (dedesi Yavuz) ve babasının (Kanunî) yanında silik ve sönük görünse de Selimiye ile Sinan'la birlikte zirve yaptı.

22. Selimiye. Medeniyetimizin, mimarimizin, estetiğimizin bercestesi. Daha iyisi, daha güzeli, daha vezinlisi yok!

23. Âh. Selimiye'nin kubbesinde yazısını tamamlamak üzereyken, gözüne kireç kaçan hattatın çığlığı; dikkatli kulakların hâlâ işite geldiği çığlıktır.

24. Hasan Çelebi. Selimiye'nin hatlarını yazan, Karahisarî'nin talebesi, evlatlığı meşhur hattatımız. Yazılmanın güzelliği kadar 'âhhh' çığlığı yürekleri titretiyor asırlardır işiten kulaklara Selimiye'de.

25. Ayşe Kadın. Kabri Bursa Yeşil türbesinde bulunan ve Çelebi Mehmet'in kızkardeşi. Edirne'ye bir camii hediye etmiş ve adı semte verilmiş; ne güzel, ne vefa-yı âlâ! Edirne'ye de bu yakıştırdı zaten.

26. Kapı/yapı/yazı. Meşhur Edirne tekerlemesi: 'Üç Şerefeli'nin kapısı/ Selimiye'nin yapısı/ Eski Camii'nin yazısı meşhurdur'; yazına, kapına, yapına kurban olayım senin Edirne!

27. Kurumuş kırk pınar. Kaç kişi bilir Kırkpınar'ın - simdi Yunanistan'da- Simavna'da olduğunu, kaç kişi bilir tarihi Kırkpınar'ın Osmanlı'da asırlarca Simavna'da yaşandığını, kaç kişi bilir Edirne'deki Kırkpınar'ın Cumhuriyet dönemi olduğunu, kaç kişi bilir meşhur 'kırk yigit - kırk pınar' efsanesi'nin Edirne ile alakasının olmadığını... En iyisi susalım ve 'efsaneler güzeldir' diyerek konuyu kapatalım.

28. Bülbül/Adası. Üç güzel nehir birbirine kavuşursa; bu visale (buluşmaya) bülbüller suskun kalabilir mi? Hele burada bir de ada oluşursa ne isim verilebilir? 'Eibette Bülbül Adası' dediğinizi duyar gibiyim. Bülbüle 'eşin var, aşyanın var, baharın var ki beklerdin' diyen Âkîfe nazire, her daim bahar adasıdır Bülbül Adası Edirne'nin.

29. Sevdiğim İki Gözüm. Türküler bizi söyler, bizimle güler bizimle ağlar. Güzeli bir Edirne türküsü de 'Sevdiğim iki gözüm' diye başlar. Ne güzel türküdür o ve ne güzel hitaptır!

30. Çiğer/im. Şehirler birer yemekle tanımlansa örneğin, Bursa 'İskender'dir, Tekirdağ ve Adapazarı 'köfte', Trabzon 'hamsi'dir, Konya 'etli emek'; Adana ile Urfa 'kebab'ır Kayseri 'pastırma'. Edirne ise -tek kelimeyle- 'çiğer'dir; çiğerin 'hasosu', 'kralı'dır.

31. Höşmel/im. Peynir şekerlenir, lezzetlenir, tatlanır, bütün bir Marmara'da 'höşmeli'm' olur da öyle gelir

söfralara; Edirne'de ise daha bir 'sarşın', daha bir 'hafif' ve daha bir 'tatlıdır' damaklarda eriyip giden.

32. Köfteyi yağlasak da mı yesek. 'Yağda köfte', diğer bir söyleyişle 'yağlı köfte' Edirne'ye has enfes lezzetlerdendir, kaybolmaya yüz tutsa da.

33. Saray-ı Cedit. Selimiye'nin yerindeki Adrianus'un 'eski saray'ından sonra Tunca'yla saklambaç oynarcasına yapılan yeni saray, İstanbul'u fetheden, Topkapı'nın ağabeyi, Dolmabahçe Sarayı'nın amcası, Yıldız Sarayı'nın büyük dedesi. Dört işgalden geriye kalan üç beş kalıntı elbet.

34. Tunca. Edirne'nin batısından geçen ve başta Sarayı'cı olmak üzere geçtiği bölgeyi güzelleştiren, zenginleştiren, Edirne'ye Fatih Köprüsü, Kanuni Köprüsü gibi şahane tarihi köprüler bahşeden nehir.

35. Namazgâh/Cuma Ovası. Muradiye'den bakıldığında kuzey batıda, Sarayı'cının kuzeyinde; Osmanlı ordusunun sefere çıkmadan önce Cuma namazını topluca kılıp, gül-baklanı çekildiği, helallesi yola çıktığı; Allah Allah seslerinin derinden derine hâlâ işitildiği ovanın adı.

36. Kuleler/pazar/kapı. Türkiye'nin Avrupa'ya/Rumeli'ye açılan iki kapısının adı; Pazarkule'den Yunanistan'a, Kapikule'den de Bulgaristan'a girip çıkarıyorsunuz ya, hüznün demek bizler için: Beş yüz senin velayetin olan yerlere vize ile girmek zorunda kalmanın hüznü...n

37. Yârân-ı Hassa. Edirne güzel insanlar, güzel dostlar ve dostluklar diyarında; aslında; lüle ve gül şehrine yakışan da 'gül dostlukları'dır elbette. En başta Mustafa Hatipler, sonraları Rifat Gürgendereli, Koray Uymaz, Serkan Oltandıkın, Behiç Günalan, Remzi Eskişkaplan, Mahmut Eroğlu, Sedat Sayın, Birgül Erken, Ebru Boz, Sadı Kuloğlu, Murat Candır, Murat Özden Uluç ve burada yaşamadığımız birbirinden güzel dostlar, dostluklar... Benim 'yârân-ı hassa'mın önde gelenlerinden örneğin.

38. Rıfkı Melûl Meriç'in 1956 yılında resmi belgelere dayanarak yaptığı araştırmalara göre; Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün eliyle Edirne'de 120 adet cami, mescit, medrese, hamam, türbe, mezarlık dönemin şartları gereği çeşitli gerekçeler gösterilerek satılmış,

Fotoğraf: Bekir Çelikkaya

Veli Dede, Papasoğlu Ali Bey ve Seyh Seccâeddin Camii'lerinin yarım, metruk, mahsun minareleri bugün bile bu nazileri doğruluyor.

39. Hasan Sezal. Gülşeniliğin kurucusu, Allah dostu, dergâhını Edirne Bostanpazarı'nda kurmuş. Bugün camisi yok (satılmış), türbesi vıran, tek başına yapayalnız ve mahzun minaresi yanık türküleri söyler, ağıtlar yakar işiten kulaklara. Duyarım türbeye 'ahhâb-ı yârân' eli değmiş; duyarım mescidi ihale edilmiş müceddiden, tam seksen sene sonra: Ne güzel!

40. Hasen şehri. 'güzel' demektir hasen; güzel şehir, güzellikler şehri gerçekten Edirne, tüm tek edilmişliğe, umursamazlığa, ilgisizliğe rağmen güzel şehir. 'Hikmetinden sual olunmaz' ya, Allah bir yeni 'hasan' göndermiş Edirne'ye, Eski 'Hasan'a ahbab, arttırsın diye hasenlikleri, kimbilir...

Söyleşi

Reyhan İsen'le

Yeniimaret Bahçeleri Üzerine

Doç.Dr. Müberra Gürgendereli

Reyhan Hanım, bize kısaca ailenizden ve hayatınızdan bahsedermisiniz?

1953 yılında Edirne'nin Yeniimaret mahalesinde doğdum. Ailem bölgede pek çok ailede karşılaştığı gibi Balkan kökenli. Balkanların büyük bölümünün Osmanlı Devletinin elinde olduğu devrede, yani 1912'ye kadar yine Edirne'ye bağlı Evçiler köyünden Yeniimaret'e göç etmiş. Büyük dedem Molla Ahmet 1911 yılında gelmiş Yeniimaret'e. Bu yüzden aile lakabımız Mollaoğulları'dır. Aile geniş anlamda çiftçilikle uğraşmış. Tabii bunun tamamlayıcı unsuru hayvancılık da iş içinde. Ben o kısmın ucuna yetiştim. Benim çocukluk yıllarımda artık modern tarım yapıyordu ailem ve bu anlamda çevrede öncüyü. İlkokulu, Yeniimaret Mithatpaşa ilkokulunda, ortaokulu Edirne Kız Meslek Lisesinde, lise öğrenimi de Edirne Kız Öğretmen Okulu'nda tamamladım. Anadolu Üniversitesinde Önlisans bitirdim. Sakarya, İstanbul, Erzurum ve Ankara'da öğretmen olarak çalıştım. Hâlen emekli olarak Ankara'da yaşıyorum.

Reyhan Hanım, Yeniimaret, eski kayıtlarda Edirne'nin önemli mahallelerinden biri olarak geçer. İl Bayezit Külliyesi zaten ancak böyle önemli bir yere yapılabilir. Yanında da saray. Hiç kuşkusuz bu konumunu biraz da Edirne'nin üç nehrinden biri olan Tunca'ya borçlu. Size Tunca ne çağırıyor?

Aslında benim yaşında bu soruyu kime sorsanız alacağınız cevap öncelikle Tunca taşkınlardır. Hep hatırlarım; ortaokul ve öğretmen okulu yıllarımda sabahleyin okula gidilir, her şey normal gibi. Akşam dönerken bir de bakarız Tunca taşmış. Haydi bakalım setlerden dolaşıp gelme. Daha önce bu setler de yokmuş. Rahmetli dedem, böyle bir taşkında yüzlerce koyundan oluşan bir sürümünün telef olduğunu hüzünle anlatırdı. Ama tabiatıyla Tunca selden ibaret değil. Biraz da konumunu ona borçlu olduğumuz bahçeler meselâ. Çocukluk yıllarımda Yeniimaret'te çok bakımlı, verimli, bereketli sebze bahçeleri vardı. Bu bahçelerde her türlü sebze yetiştilir. Mahalle halkı da, kendi bahçelerinde yetişene kadar gidip oradan sebze ihtiyacını temin ve tedarik ederdi. Harika alaca patıcanlar... Biberin her türlü, carlston, sivri Arnavut, dolmalık biber ve süs biberleri evlerin önlerinde veya cam önlerindeki tenekte vita ve yağ kutularında fesleğenlerin arasından gülümserdi yoldan geçenler. Bu bahçelerde yok yoktu. Biz çocuklar; ellerimizde annelerimizin verdiği filelerle ve ufaklık, bozuk paralarla akşam üzeri bahçelerin yolunu tuttardık. Annelerimiz ne kadar demişse (2-3 kg.) satatalıkları, sebzeleri alıp evimize getirdik. Bazen de demir gibi suyun içinden çıkarılan, soyulup tuzlanan ve çardağın altında afiyetle yediğimiz salatalıklar harıkaydı. Sebze bahçeleri çok özeldi. Bahçe kapısından girildiğinde tahta çit kapıdan, köpek varsa, bahçe sahibine seslenilir, bahçenin serinliği gidilenleri karşılar. Her bahçede artezyen kuyuları, kuyudan tulumla basılan buz gibi su mermer veya çini yalağa akar, onun için bahçeden satılmak için toplanmış salatalık dolurdu. Su yalağın deliğinden bahçe içinde sebze tarhlarının kenarlarına açılan kanlıardan, labirent gibi kim bilir kaç dönüm bahçeleri sulardı. Kanlıarın iki yanına Mekke çiçekleri dikilir. Onun yanında çoşarlardı. Sonbaharda tohumları düşünce seneye tekrar açarlardı. Cardak çok süslü olurdu. Dört direk üzerinde monte edilir, üzerini otlarla kaparlardı. İçinde sedir olur. Gelenler sedirin üzerindekiler menderlere, şiltelere otururlar, şırı şırı akan suyun sesiyile kendilerinden geçerlerdi. Kuşların şakımaları su

sesine karışırdı. Fesleğen, gül kokuları da, hanımeli kokularıyla birlikte gelenleri mest ederdi. Edirne'de bahçe geleneği ta Edirne'nin payitahtlığındaki saray bahçelerine dayanır. O gelenek yüz yıllar geçse de bozulmadan günümüze kadar taşınarak gelmiştir.

Peki bunlar yarı ticari faaliyetler. Ev bahçeleri nasıldı?

Tabii, annemin, komşu teyzelerin, meraklı tekaüt amcaların bahçeleri mesela. Bunlar küçük evin iç avlularında uğraşanın kendi ruh halini ve özelliklerini yansıtan minyatür bahçelerdi...

Meselâ sizinki?

Odalarımız, camlı sofaya, sofanın camları da taşlık ve çiçek bahçelerimize açıldı. Yüksek duvarları evimizi, çepeçevre kuşatırdı. Eski evlerde olan ve dışarıya bakan pencereler olmazdı. Duvarların arasında iç avlular olur. İç avlu da, komşu kapısıyla sebze bahçesine açıldı. İç avluda mermer yalıklı bir kuyumuz vardı. Bu kuyunun suyu içme dışında her işimize yarardı. Temizlik, bahçe sulama, evin hayvanlarının ihtiyacı hep ondan karşılanırdı. Annemin diktiği çiçekleri hep gözümün önünden kokularıyla, renkleriyle resmimeçit yapar gibiler... Mesela narın, bahar rüzgarıyla titreten, eğildiğinde mis gibi kokusunu duyduğum zambaklar. Bahçemizde daha çok mor zambaklar vardı. Aralarında beyazlar da açarak renk katarlardı. Onları doyasıya koklardım. Kaç yıl geçmesime rağmen şimdi bile kokularını hissediyorum... Kırmızı, sarı laleler zamanında açarak, bizlere baharı müjdelerdi. Çocukluğumun laleleri tombul lale idi. Penceremin hemen alt hizasında asker gibi dizilmiş pembe, mor sümüller. Katmerli lafını ilk duyduğumda rahmetli anneciğim bana aradaki farkı göstererek anlattı. Katmerlilerin çiçekleri çok sıkır. Bazem sümüblü soğanı onları taşıyamaz yan yatar demisti. İnsanı çildirir o mis kokularına ne demeli, ta kalbime o gibi saplanırdı. Ne yalan söyleyeyim, pembeleleri çok sevdim, ille de pembe derdim... Anneciğim onların çıkışlarını takip eder, açan çiçeklerin gözlerini içine bakar sanki onlarla konuşurdu. Camdan, ektiği çiçeklerinin açış serüvenini izlerdi. Ektiği çiçekleri rengarenk acınca, kokularını salınca onu gülmüştürlerdi. Düşünüyorum da bendeki çiçek sevgisi rahmetli annemden bana geçmiş. Bende de aynı seyler var. Bekliyorum bahçemdeki çiçekler ne zaman açacak,

Fotoğraf: Bahçe Çiğdem

ne zaman birbirimizin gözlerinin içine bakıp selamlaşacağız diye... Bir sabah okula giderken sümbüllerin yanında durdum. Tam koparıp öğretmene götürecektim ki annem camı tıklattı. Elim havada kaldı. Onları yeni çıktıkları için doya doya seyretemeyen annem; beni ikaz etmişti. Elbette çiçekler yerinde güzeldi. Bundan sonra elim hiçbir zaman onları koparmaya gitmedi. Komşularımızın bütün sohbetleri, sanki yıldız çiçekleri üzerineydi. Herkes açan yıldız çiçeklerinin renkleri, büyüklükleri üzerine konuşurdu. Hangi komşunun yıldız çiçeği büyüğe, renkleri fakılıysa, komşular birlikte onu görmeye giderlerdi. O komşudan annelerimiz sonbaharda yumrusundan keserek alırlardı. Aynı patates bitkisine benzer soğanları. Komşumuz Firdevs ablanın yıldız çiçekleri çok büyük ve güzeldi. Ebruli morlar şu anda eskimiş tenekeler gibi. Küçükken düşünürdüm, çiçekler niye toprak saksılarda değil de yarı küflenmiş, paslanmış yarı kopmuş sulanınca toprakla suları akan tenekelerde diye, ille de Vita kutuları. Bu tabii ihtiyacıktan ama demir yönünden zengin tenekelere çeken çiçekler, bu yüzden çok güzel olurdu. Bahçemizdeki kırmızı tatlı erik ağacımızın hemen yanında sarımsı açan, çalılığı andıran, bodur boylu sarı yaban gülü-

müzü hiç unutmuyorum. Koparıncaya sanki küsercesine yapraklarını döker, çelimsiz dikenlerini ellerime batırırdı. Kokusu bahçemizin dört bir yanını tutardı. Robalı elbisemin üst cebine yaban gülü koymayı severdim. Çevrede daha profesyonel bahçe sahipleri vardı. Mesela bunlardan biri komşumuz Hasan Efendi idi. Mahallemizde gün görmüş her şeyi zevk için yapan bir Hasan Efendi vardı. Nereden emekli olduğunu bilmiyorum. Torunları, kardeşimin yaşındaydı. Üç katlı içten merdivenli mahalenin güzel evlerinden biriydi. Artık kendisi mi yaptırmıştı yoksa aile yadigarı mıydı bilmiyorum. Harika bir bahçesi vardı. Torunu bahçelerinde, beton kısmında bisiklete binirdi. Bizlerin bisikleti yoktu. Özenerek bakardık. Biz çocuklar bisiklete binme sıramızı beklerken, Hasan Efendi de bahçesine özenle ekip diktiği açmış aşı güllerini sulardı. Siyaha bakan kadife gülünü (koyu kırmızı) ben ilk olarak onun bahçesinde görmüştüm. Her akşam üstü ezana yakın sulama yapar, rengarenk açmış aşı güllerini sulardı. Sonradan öğrendim. Çiçekler su buharlaşmasın diye akşamüzeri sulanmış...

Bir diğer komşumuz, İmam Efendinin meyve bahçesi bir âlemdi. Bizim arka bahçeye dallarını cömertçe uzatmış can (papaz) eriklerini koparıp yemek biz

mahalle çocuklarının en büyük zevkiydi. İste-
sek verilerdi. Ama gizli koparmak, biz çocukların en büyük zevkiydi. Ceviz büyüklüğünde tatlı mı tatlı, sulu mu sulu yedikçe insanın yiyeceği gelirdi. Bizlerin bahçelerinde de erik vardı. Çoğu ekşiydi. Yedikçe dışlerimiz kamaşırdı. İmam Efendi de çok zevkli bir bahçe düzenlemişti. Bir tarafta aşılı meyve bahçesi, papaz erikleri, zerdali, seftali ağaçları. Gül bahçesi ayrıca görülmeye değerdi. Komşumuz olduğumuz için akşam üzeri, çiçekleri sularken, hortumdan akan suyun sesini şırlı şırlı duyardım. O yıllarda çocuklarına üniversite tahsili yaptırmış biz çocuklar için de örneklik etmiş bir aileydi.

Mahallemizde okur yazar oranı çoktu. Aileler, çocukları tahsillerini yapсын memur olsun diye gayret ediyorlardı. Bunun için birçok fedakârlık gösteriyorlardı. Yeter ki okusunlar. Okuyanlarla bütün mahalle gurur duyardı.

Hasırcılar ise tam kapı komşumuz, dış kapıyı açınca göz göze ve burun buruna geldiğimiz karı koca. Çocukları hiç olmamış. Hasır dokurlardı. Onları satarak geçimlerini sağlıyorlardı. Yaşlı insanlardı. Büyük ve bakımlı bir kedileri vardı ismini 'Bölükbaşı' koymuşlardı. Büyük bir bahçeleri vardı. Betonla toprak bahçeyi insan boyunda şimsirler ayırırdı. Çok bakımlıydılar. Temiz budanmış şimsirler, buruk kendine has kokularıyla o bahçede yerlerini almışlardı. Bahçe kenarında bir oda, mutfakları vardı. Yaşlı karı koca orada otururdu. Gerçek evleri odaları derli toplu, temiz, pak misafir gelince buyur edilmek üzere açılırdı. Mehmet amca elinde zembili, İl Beyazıt Camii'nden çıkınca, evinin kapısının önünde oturup, kocasını bekleyen Fatma hanım teyze hareketlenir, kocası gelince ayağa kalkar, birlikte içeri girerlerdi.

Ben Yeniimaret'teki durumdan söz ettim. Edirne'nin pek çok başka mahallesinde de benzer durumlar söz konusu. Özellikle Karaağaç bölgesi bugün de benzer konumunu sürdürüyor. Bu uygulamaların büyük oranda saray geleneginden kaynaklandığını, adeta oranın izdüşümü olduğunu düşünüyoruz.

Fotoğraf: Bahçe Çiğdem

Selimiye'nin Sırrı

Prof.Dr. Engin Bektaş

Bir gün yolunuz düşerse eğer chihanin merkezi Edirne'ye, sizi çağırır tüm sıcaklığıyla Selimiye. Yolunuz düşerse de, uzaklardan gelen bir ses çağırır sizi chihanin merkezi Edirne'ye ve Edirne'nin benliği olan Selimiye'ye.

Bir uyku gibi gelir yolculuk, yürürken Selimiye'ye.

Uyanırsınız derin uykunuzdan. Gözlerinizin önünde belirir Selimiye. Tüm ihtişamıyla. Tüm pırıltısıyla. Yüzlerce yılın sislerinden ve gizemlerin tüllerinden sıyrılır Selimiye. Önünüze düşer yol gösterir size. Bir sırdır. Hakikatlerin Sırrı Selimiye.

Halveti kimliğinin ve de Bektaşî kimliğinin işığı yansır birden yüzünüze. Banisi Halveti, Mimarı Bektaşî olan bir abidedir Selimiye. Seslenir Hünkâr Mahfilî üstünden sessizce size.

Cihana hükmeden bir seslenişle ışık olur yansır yüzünüze kutlu Selimiye.

'Her camii bir insandır, her insan da bir camii' diye bir ses iştirsiniz derinden derine içinizde.

Ama sadece bir abide değildir Selimiye. Tüm evreni de kucaklar ve avuç açar Hak Teâlâ'ya dört yöne hükmeden dört minaresiyle.

Evrenin dört bucağını temsil eden dört minaresiyle ben evreni temsil ediyorum diye haykırır, hakikate ulaşmış kişilere. Anlayan anlar. Anlamayan baka kalır sessizce. Ama yasar Selimiye manâ ilmine vakif kişilerin yarattığı benliğiyle. Durur ve direnir zamanın karşı, dımdık, vakur ve güçlü, ecdadımızın o güçlü kimliğiyle. Geçmişten geleceğe bir köprü olur, ecdadın sesini taşıır bizlere. Yol gösterir bilene de bilmeyene de tüm bilge kimliğiyle. Anlayan anlar. Anlamayan susar sessizce.

O güzelim çinlerin maviliğinde saklanırlar gökleri, gizlenir beyazlığın içine sır denen şeyler. Ses verir Cihan'ın Ruhunu her köşede. Seslenir Selimiye tüm halveti kimliğiyle. Belki anlamaz Dünya'yı çok seven niceleri. Ama Hakikat ilmiyle aralanır Selimiye'nin kapıları. Hakikat ilmiyle aralanır ve ruhları aydınlatır tüm pencere kapakları.

Yol aldıkça içinde herkes fark eder mi bilemeyiz tabii ki, Selimiye'de saklanan gerçeği? Esasında o gerçek, tüm bir insanlığın gerçeğidir.

Her bir pencere yol verir Hak Teâlâ'nın kutlu nuruna. O ışık dolar her kişinin kutsanmayı bekleyen ruhuna.

Kaç kişi nail oldu bilemem, Selimiye senin kutlu nuruna!

Ama hep duruyor biçareler hep senin cümle kapında. Maddî âlemi, mana âline taşıyan o cümle kapında.

Saklanıyor hakikat gizemi her taşında. Gerçeğin ve sırrın izleri var bilimler için yanında.

Gerçeği gören gözler görür ve anlar en derin tefekkürü o hünkârlara ayrılmış üst katında. Katılır Esmâ-ül Hüsnâ tüm yapına. Kutlu Muhammed ve Ali ibareleri yol gösterir o üst katında.

Sıyrılır bedenler maddi yükünden, ulaşırlar Hak Teâlâ'ya o yalın, yapalın, ısız odanda tek başına.

Haykırır o duvarlar:

-Selimiye bir Gök Kubbedir, senin na'şın ise tek başına.

-Selimiye Gök Kubbedir, seni ulaştırır âlemlerin nuruna.

Araştırma

Edirne Londra Asfaltı

Mehmet Ağırhan

EDİRNE ŞEHİR PLANI HAZIRLIKLARI

Edirne Şehir Planı çalışmaları, Edirne Belediye Başkanı Ekrem Demiray döneminde (10.10.1930-18.2.1935) başlamıştır. Göreve başlaması ile birlikte öncelik sırasını şehrin su konusuna ayırarak, devlet adına görevlendirilen Flemenkli su uzmanına hazırlatılan projeyi uygulamaya koymuştu. Hatta Selimiye Camii Merkezli Şehir Planı çalışması Mimar Burhan Bey tarafından hazırlanıyordu.¹ Edirne-İstanbul arası şose yolun (Çakıllı-kumlu yot) asfalt olarak yapılması konusu da gündemdeydi.²

İSTANBUL-BURGAZ-EDİRNE LONDRA ASFALT YOL'DA İLK ÇALIŞIMLAR

Cumhuriyetin 10. Yıl kutlamaları öncesi ve sonrasında ülke genelinde tüm halkımız ve yetkililerce çok yoğun çalışmalar yapılıyordu. Özellikle alt yapı çalışmalarına ağırlık veriliyordu. O yıllarm Kırklareli Valisi Faik Bey, İstanbul Valisi ile görüşerek Edirne-İstanbul arası şose yolun asfalt olarak yapılması için prensip kararına varmıştı. İstanbul ve Trakya illerinin (Edirne-Kırklareli-Tekirdağ) sınırları içinden geçen bu yolun giderleri her ilin katkısı ile sağlanacaktı. Yeterli olmadığı takdirde Nafia Vekâleti'nden destek istenecekti.³

Aslında İstanbul Valiliği bu güzergâhın Silivri-Çekmece bölümündeki köprülerde ve yollarda onarımlar yapıyordu. Hatta, Çorlu-Silivri arasındaki yolda da bazı onarımlar ve çalışmaların yapıldığı belirtiliyordu.⁴ İstanbul-Edirne Yolu ile ilgili olarak geçmişte Halkevi Konferans Salonu'nda Edirne Milletvekili Mehmet Seref Aykut tarafından açıklamalar yapılmıştı. Ancak, daha sonraki dönemlerde bu konuda herhangi bir uygulamanın başlamadığı için basında köşe yazıları yazılmaya başlamıştı.⁵ Avrupa'dan gelen turistlerin bozuk ve işaretsiz Edirne-İstanbul Yolu üzerindeki seyahatleri şikâyetlere sebep oluyordu. O günlerde İstanbul Belediye Başkanlığı Seyahat Şubesi Müdürü ve Belediye Başkan Yardımcısı Ekrem Bey, Uluslararası kuralara uygun işaretlerin yerlerini belirlemek üzere ekibiyle beraber Edirne'ye kadar inceleme ve tetkik gezisi düzenlemişti.⁶

EDİRNE İMAR PLANI UYGULAMASI

Edirne İmar Planı Uygulama Esasları gereğince, Almanya-Berlin Bediiyat (Sanat) Mektebi Prof. Herr Broymhaus yönetimindeki bir ekip Edirne'ye gelerek çalışmalara başladı. Özellikle kanalizasyon uzmanı Herr Proh ve Mühendis Kising haritalar üzerinde tetkiklerde bulundular. Edirne Valisi Salim Özdemir, Belediye Başkanı Ekrem Demiray, Parti Başkanı İbrahim Akıncı, Alpullu Şeker Fabrikası Müdürü Şefik Bey ve Bahçe Mühendisi Lütfi Arif Beylerle birlikte incelemeler yapan heyet köprülerde, İstanbul Yolu'nda ve Kıyık'ta geziler düzenleyip tespitler yaptılar. Akşam saatinde Selimiye Camii minarelerinden Edirne kenti gözlemlerdi.⁷ O yıllarda Trakya Bölgesi'nde bulunan şose yollarda programlar gereğince onarımlar yapılıyordu. Bu devrede Saray, Çerkesköy, Tekirdağ, Malkara ve Şarköy yollarında yaklaşık 5600 işçi çalışmaktaydı. Çorlu Merkez ile Istasyon Yolu da ihale edilmişti. Şarköy-Malkara yolunda bir, Tekirdağ-Hayrabolu yolunda da üç köprü yaptırılmıştı.⁸ Bu dönemde, Edirne'nin 1/500, 1/1000 ve 1/2000 ölçekli Kadastral Haritaları da hazırlanıyordu.⁹

Yine o günlerde Edirne Belediye Meclisi aldığı bir kararla, Trakya Umum Müfettişliği Teskilatı'nın kurulmasını kabul etti. Ayrıca, Edirne'nin imar durumu ile ilgili yeni kararlar aldı. Edirne'nin imarı ve iktisadi geleceğinde çok önemli rol üstlenecek bu kararlar da; 1- Merkezi Selimiye Camii olmak üzere Köprübaşı-Selimiye, İstanbul Yolu- Selimiye, Sarahanebaşı-Selimiye ve Gazimihal-Selimiye Caddeleri'nin

açılması, 2-Abacılarbaşı'nda: Üç Serefeli Camii ile Darülfünun Parkı (Gazi Parkı) arasındaki sahanın "Cumhuriyet Meydanı" adıyla düzenlenmesi için istilâke başlanmasını, 3-Merkezi Selimiye Kubbesi'nin âlemi olmak üzere 130 metrekil daire içindeki ev ve arsaların istilâkını, 4-Bu düzenlemelerin gerçekleştirilmesi için gerekli haritaların yaptırılması, 5-Belediye'nin mali konumu gereğince, öncelikle Köprübaşı-Selimiye Caddesi'nin 100 metre genişliğinde yaptırılması yanında Cumhuriyet Meydanı için gerekli olan istilâk başlatılmasını onayladı.¹⁰ O günlerde çevrede istilâkleri tamamlanan sahalardaki binaların da yıktırılmasına başlanmıştır.¹¹ Hazirik çalışmaları sona eren Edirne Kenti Şehir Haritası da 26.6.1934 günü 1/500 ölçekli olarak Tahsin ve Şefik Beyler'e ihale edildi.¹²

İSTANBUL-EDİRNE-LONDRA ASFALT YOLU İHALESİ VE YAPIMI

Edirne-İstanbul Yolu'nun İstanbul-Lüleburgaz arası 8.7.1935 günü ihaleye çıkarıldı. İhaleyi alan müteâhhit firma, Silivri-Lüleburgaz arasında kalan bölüme taş çekmeye başlarken, Lüleburgaz-Edirne güzergâhında da onarımlar yapılıyordu. Edirne-Kırklareli ile Kırklareli-Çerkezköy bölümlerindeki onarımlar da ise tahta köprülerin beton olarak yenilenmesi kararlaştırıldı.¹³ İstanbul-Edirne Asfalt Yolu'nun Silivri'ye kadar olan bölümü tamamlanırken, Silivri-Çorlu-Lüleburgaz arasındaki çalışmalar da hızlandırıldı. Edirne-Lüleburgaz arasındaki onarımların sonuçlandırılması ile birlikte, her mevsim Edirne-İstanbul arası yapılan nakliyat hizmetleri de daha emniyetle yapılabilecekti.¹⁴ Asfalt çalışmaları hızlandırılarak 1936 yılı sonlarına doğru Edirne-Havsa arasındaki Sazlıdere ile Kırklareli-İnce köprüleri yeniden betonla ikmal edilerek tamamlandı.¹⁵ İstanbul-Lüleburgaz Asfalt Yolu çalışmalarındaki yoğunluk artarken işin 1937 yılı yaz ortalarında bitirilebileceği duyuruluyordu.¹⁶ Bir süre sonra yolun 1937 Ekim ayında biteceği basın yoluyla da ilan edildi. Ayrıca, yolun iki yanına dikilecek Akasya ağaçlarıyla birlikte kent içinde ve yol kenarında yapılacak belirlen kaldırımların da inşaatlarına başlanmasına karar verildi. Edirne-Lüleburgaz arası asfalt yol yapımı içinde bütçeye ödenek konulacağı ve yolun Bulgaristan Huduudu'na kadar devam edeceği açıklandı.¹⁷ Asfalt yol üzerindeki köprüler beton olarak inşa edilirken, 55 kilometrelik Çorlu-Lüleburgaz Yolu'nun 15 kilometrelik bölümü de tamamlanmıştı.¹⁸

İSTANBUL-LÜLEBURGAZ ASFALT YOLU AÇILIS TÖRENİ

İki yıldır inşaatı devam eden İstanbul-Lüleburgaz Asfalt Yolu çalışmalarında tamamlanan, İstanbul-Sivri güzergâhi yaz ortasında trafiğe açıldı.¹⁹ İhale- si, 8.7.1935 günü yapılan İstanbul-Lüleburgaz yolu tamamlanarak açılış töreni 27.9.1937 günü yapıldı. Törende; zamanın Nafia Vekili Ali Çetinkaya, Trakya Milletvekilleri, İstanbul Vali ve Belediye Başkanı Muhtittin Üstündağ, Korgeneral Salih Omurtak, Trakya Umum Müfettişi General Kazım Dirik'le birlikte Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ Valileri de bulundular. Açılıştan sonra Lüleburgaz Belediye Başkanlığı'na 180 kişilik yemek ziyafeti verildi.²⁰ İstanbul-Edirne-Londra Asfalt Yolu'nun ilk bölümünü kapsayan kısmın hizmete açılması ile birlikte Trakya, Tekirdağ'dan denize açılırken, İstanbul-Ankara üzerinden de Asya'ya başlanıyordu. Zamanın Tekirdağ Valisi Sakıp Beyo, "haftada iki gün İstanbul'a deniz yolu ile yapılan yiyecek nakliyatının artık her gün bu güzergâhtan sağlanabileceğini" belirtiyordu.²¹

ASFALT YOLUN EDİRNE KENTİ GÜZERGAHINI BELİRLENMESİ

Edirne yeni imar projesini belirleme yetkisi Alman şehirçilik uzmanı Profesör Egli'ye verilince, kendisi Edirne'ye gelerek çalışmalarına başladı. Belediye'de 2 gün incelemelerde bulunan Egli, öncelikle 1/5000, 1/2000 ve 1/1000 ile 1/500 ölçekli şehir planlarını hazırlıyordu. İstanbul-Edirne-Londra Asfalt Yolu'nun Edirne kenti içinden geçmesi kesinleştiğinden Egli, planlarında Selimiye Camii'nin merkeze oturttu. Planlamaya göre İstanbul Yolu'nun açıldında geçecek olan güzergâh; Aşekadın'dan Çanaklı Camii'ye, oradanda Eski Camii'ye ulaşacaktı. Böylece; Meriç, Tunca ve Arda Vadisi bu yoldan "Anfii" bakışı ile görülebilecekti. Ayrıca, Karaağaç Yolu üzerindeki Meriç ve Tunca Köprüleri'nden Gazimihal Köprüsü'ne kadar geniş bir yol açılacaktı. Kapıkule'deki Bulgaristan Hududu'na ulaşacak olan bu yolun sonunda bir de yeni Gümrük Binası yapılmasına karar verildi.²² Bu arada, asfalt yolun güzergâhi boyunca ağaçlandırmaya çalışıldığından, Edirne Fidanlığı'nda hazırlanan 20.000 ağaçlık bir parti bölgeye sevk edildi.²³

LÜLEBURGAZ-EDİRNE ASFALT YOLU ÇALIŞMALARI

İstanbul'u Manş Denizi sahillerine bağlayacak olan D-100 asfalt yolunun ikinci bölümü 1938 yılı ortalarında

da ihaleye çıkarıldı. İhale gereğince Lüleburgaz-Edirne Yolu'nun tesviye, imalat ve asfalt kaplama inşaatı 2 yıllık bir sürede bitirilecekti.²⁴ Öncelikle Lüleburgaz-Kuleli arası 38.700 metrekil asfalt yol ihalesi yapılarak online teslim işlemi tamamlandı.²⁵ İhaleyi üstlenen müteahhit firma hemen yol yapımına başladı.²⁶ Lüleburgaz ve Kuleli yakınlarındaki toprak tesviye işleri yanında, taş kırma makineleri de çalışmalarını sürdürüyordu. Ayrıca bölgede, Keşan-Malkara Yolu üzerindeki 7000 metrekil kısmın blokaj işlemleri yapılırken, Keşan-Gelibolu Yolu inşaatı da devam ediyordu. Bölgede hizmet bekleyen Meriç-Uzunköprü, Keşan-İpsala ve Havsa-Uzunköprü İçeleri Yollarındaki imalatlara da ilkbahar mevsiminde devam edileceği açıklanıyordu.²⁷ Şehirçilik uzmanı Egli tarafından hazırlanmakta olan planın ilk bölümü Belediye Başkanlığı'na 1939 yılı başında teslim edildi. Edirne Belediye Başkanlığı, İstanbul-Londra Asfaltı Güzergâhi ile resmi dairelerin yerlerini gösteren ilk plan uygulamasını hemen başlattı.²⁸ Lüleburgaz-Edirne Hattı boyunca sürdürülen çalışmalar, Lüleburgaz'ın Edirne tarafındaki kısmından başlatılmıştı. Babaeski yakınlarına da taş nakliyesinin yapıldığı ilgili makamlara duyurulmuştu.²⁹ Havaların izin verdiği nispette sürdürülen asfalt yol inşaatı, Lüleburgaz-Babaeski yönünde ilerlemekte iken, Kuleli-Edirne-Kapıkule'ye doğru bu yaz aylarında devam ederek toplam 240 kilometrelik yolun 1940 yılı itibarıyla bitirileceği kamuoyuna açıklanmıştı.³⁰ O yıl inşaat mevsiminin başlaması ile birlikte yolun Lüleburgaz-Babaeski-Kuleli bölümlerinde menfezlerde (Küküç köprü-geçitleri) yoğun çalışmalar yapılıyordu.³¹ Muratlı'da bulunan taş kırma atölyesinde hazırlanan malzemeler vagonlarla Babaeski'ye sevk ediliyordu. Trakya genelinde yaptığımız Malkara-Keşan, İstanbul-Saray ile Demirköy-Poyralı Yolları inşaatlarının da gelecek seneye başlayacağı açıklanıyordu.³²

EDİRNE MERKEZ İMAR PLANININ ONAYLANMASI VE UYGULANMASI

Edirne için hazırlanan imar planı uygulamasına esas olmak üzere merkezden geçeceği kesinleşen İstanbul-Edirne-Londra Asfaltı Yolu'nun istismlaklarıyla bedelleri de Edirne Belediye Meclisi'nce onaylanırken, Vilayet Umumi hesabından da ödenek tahsis yapılmıştı. Uygulamada kesinlik kazanması gereken hususlar için Nafia Vekâleti'nce şehirçilik uzmanı Hilmi Bey'de Edirne'ye gönderilmişti. Üç Şerefeli Camii ile Atatürk Parkı arasındaki adanın çirkin görünümü

temizlenirken, sahadaki Umumi Helâni yeniden yaptırılmasına ve yine yakın bölgede yer altına yeni bir Helâni'nin inşaatına da karar veriliyordu.³³ Abacılarbaşı adıyla anılan bu alandaki "mail-i inhidam" (Yıkılmak veya çökmek üzere) birkaç dükkân ile diğer işyerlerinin sahiplerine teliğat yapılarak, enkazlarının temizletilmesi istendi.³⁴ Edirne İmar Planı, Hilmi Bey ve Profesör Egli'nin birlikte çalışmaları sonunda neticelendirildi.³⁵ Son şeklini alan projelerde Edirne Belediye Meclisi'nin olağan üstü toplantısında tasdik edilerek Ankara'ya gönderildi.³⁶ Nafia Vekâleti'nce uygun görülüp uygulanan, Edirne İmar Planı uygulamasına otel ve resmi binaların tesisleriyle başladı.³⁷

ASFALT YOL ÇALIŞMALARININ HIZLANDIRILMASI

Nafia Vekâleti Şoseler ve Köprüler Genel Müdürü Ali Talip Bey, inşaat mevsiminin başlamasıyla birlikte Trakya'da yapılmakta olan yollarda katkı ve incelemelerde bulunmak üzere Edirne'ye geldi. İstanbul-Edirne-Londra Asfalt Yolu çalışmaları yanında

Uzunköprü-Havsa Yolu inşaatı ile Keşan-Uzunköprü Yolu Şose onarımlarını da inceleyerek Hasköy-Süloğlu Yolu çalışmalarını da izleyerek müteahhitlere ve yetkililere çalışanların derhal 1500 kişiye çıkarılmasını emretti.³⁸ Çalışmaların hızlandırılması sonucu 21 kilometrelik Lüleburgaz-Babaeski kısmına asfalt döktürülürken, Kuleli-Edirne bölümünde de toprak tesviyesi başlatıldı. Edirne-Kapıkule Yolu Güzergâhi için istismlak çalışmalarında da gelecek yılda yapılacağı belirtildi.³⁹ Daha sonraki aylarda Trakya genelinde inşa edilmekte olan yollarla ilgili olarak Nafia Vekili Ali Fuat Cebesoy ve Trakya Umum Müfettişi General Kazım Dirik, Şoseler ve Köprüler Genel Müdürü Ali Talip Bey'le birlikte İstanbul-Edirne arası asfalt yolda incelemelerde bulunarak akşam saatinde Edirne'ye geldiler. Edirne Valisi Ferit Nomer ve Belediye Başkanı Ferit Cardaklı ile buluşarak akşam yemeginde görüşmelerini sürdürdüler. Nafia Vekili Ali Fuat Cebesoy yemek sonrası yaptığı açıklamada; İstanbul-Istanbul-Saray-Kırklareli-Halkalı ile Hadimköy-Çerkesköy-Saray-Babaeski-Edirne-Havsa-Ge-

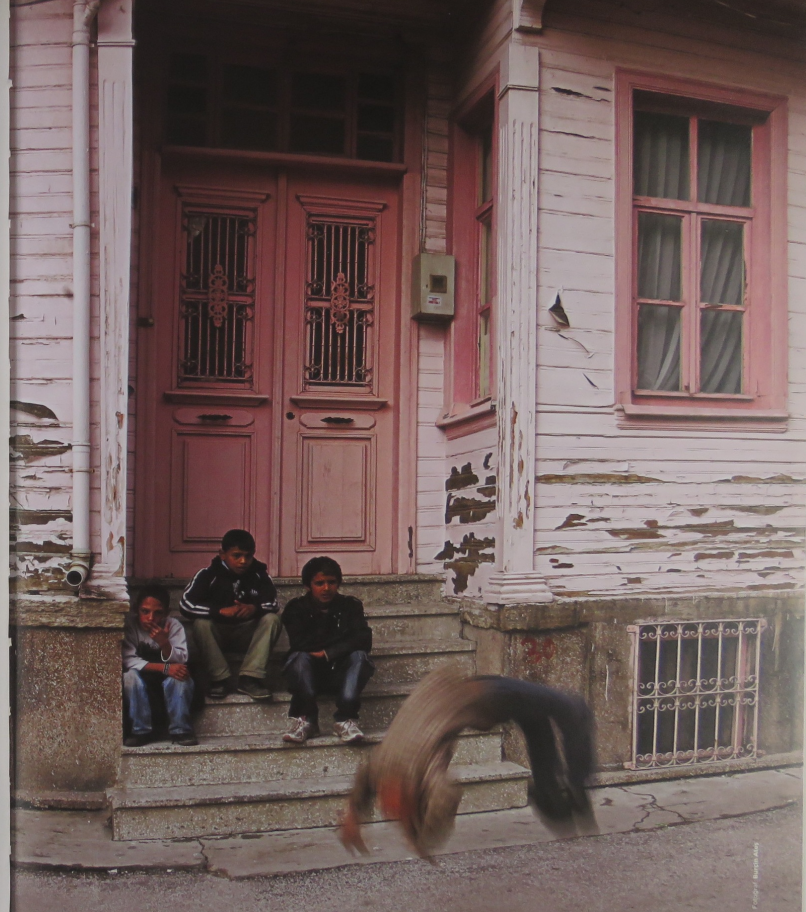
libolu-Eceabat hatlarının programlar gereğince devam ettiğini söyledi.⁴⁰ Kış mevsimi yaklaşırken Sonbahar itibarıyla Babaeski-Edirne Sose inşaatının ikmali yanında Keşan-Uzunköprü Yolu'nda da çalışmalar yoğunlaştırıldı. Ayrıca; Pınarhisar-Lüleburgaz ve Çerkesköy-Kırklareli hattı yanında Edirne-Kırklareli arasındaki onarımlara da hız verildi. Yaz mevsiminde baslatılan Keşan-İpsala ile Meriç-Uzunköprü Yolları'ndaki köprü ve menfezlerdeki inşaatlarda kış öncesi tamamlanabilmesi için büyük gayretler gösteriliyordu.⁴¹ İstanbul-Edirne-Londra Asfaltı Yolu'nun Lüleburgaz-Edirne bölümünün ikinci kısmı 1940 yılı sonuna doğru trafiğe açıldı. Trakya'nın diğer bölümlerindeki yol çalışmaları kapsamında Keşan-Malkara-Tekirdağ-İstanbul Yolu bağlantısı da tamamlanarak güzergâh Gelibolu'ya bağlanıyordu.

Diğer taraftan yetkililerce yapılan açıklamalara göre İstanbul - Lüleburgaz - Edirne Asfalt Yolu yılın sonuna kadar Edirne'ye bağlanmış olacak ve böylece yol inşaatı nedeniyle bir süredir yağışlı havalarda Kırklareli'nden dolaşmak zorunda kalan Edirne'li yolcuların kendi güzergâhlarında seyahat edebilecekleri belirtildi.⁴² Kapıkule'den tüm Avrupa'yı geçerek Manş Denizi'ne ulaşacak yolun ağaçlanabilmesi için Trakya ve İstanbul çevresinden gönderilen fidanlar dikilmeye başlandı.⁴³ Edirne'ye, Ayşekadın Semt'i'nden girerek Kazancılarbaşı'na (Lâri Camii çevresi) ulaşan güzergâh üzerindeki mall-i inhidam eski eserlere bir düzenleme getirilmesi konusunda talepler basın yoluyla yetkililere yansıtılıyordu.⁴⁴

Daha sonraki yıllarda Edirne İmar Planı gereğince Eski İstanbul Yolu By-Pass edilerek, Ayşekadın Semt'i'nden Eski Camii yoluna Gazimihal'e ve oradan da Kapıkule üzerinden Avrupa'ya ulaştırılan D-100 Karayolu Trakya'da, bugünlerde 4 şeritli olarak yeniden düzenleniyor. Osmanlı Devleti döneminde imtiyazı bir yabancı şirkete yaptırılan Edirne-İstanbul Sose Yolu kâr amacıyla gereksiz yerlerden geçirilerek yaklaşık 364 kilometre olarak gerçekleştirilmişti. Aynı güzergâh bu defa 240 kilometreye indirilerek, halkımızın ve devletin çıkarları da gözetilerek yol emniyeti ve selameti sağlanıyordu.⁴⁵

Kaynakça:

- 1-Edirne Postası Gazetesi: 3.9.1931
- 2-Edirne Postası Gazetesi: 6.12.1932
- 3-Edirne Postası Gazetesi: 9.3.1933
- 4-Edirne Postası Gazetesi: 16.4.1933
- 5-Edirne Postası Gazetesi: 9.5.1933
- 6-Edirne Postası Gazetesi: 24.6.1933
- 7-Edirne Milli Gazete: 8.3.1934
- 8-Edirne Milli Gazete: 15.3.1934
- 9-Edirne Milli Gazete: 31.5.1934
- 10-Edirne Milli Gazete: 28.6.1934
- 11-Edirne Milli Gazete: 2.7.1934
- 12-Edirne Postası Gazetesi: 2.7.1934
- 13-Edirne Milli Gazete: 26.6.1935
- 14-Edirne Postası Gazetesi: 3.8.1935
- 15-Edirne Postası Gazetesi: 26.12.1936
- 16-Edirne Postası Gazetesi: 6.1.1937
- 17-Edirne Postası Gazetesi: 10.2.1937
- 18-Edirne Postası Gazetesi: 31.3.1937
- 19-Edirne Postası Gazetesi: 14.8.1937
- 20-Edirne Postası Gazetesi: 29.9.1937
- 21-Tekirdağ Vilayet Gazetesi: 30.9.1937
- 22-Edirne Postası Gazetesi: 5.1.1938
- 23-Edirne Postası Gazetesi: 16.3.1938
- 24-Edirne Postası Gazetesi: 1.6.1938
- 25-Edirne Postası Gazetesi: 16.7.1938
- 26-Edirne Postası Gazetesi: 12.11.1938
- 27-Edirne Postası Gazetesi: 24.12.1938
- 28-Edirne Postası Gazetesi: 4.1.1939
- 29-Edirne Postası Gazetesi: 29.1.1939
- 30-Edirne Postası Gazetesi: 25.2.1939
- 31-Edirne Postası Gazetesi: 19.5.1939
- 32-Edirne Postası Gazetesi: 29.11.1939
- 33-Edirne Postası Gazetesi: 31.1.1940
- 34-Edirne Postası Gazetesi: 10.2.1940
- 35-Edirne Postası Gazetesi: 21.2.1940
- 36-Edirne Postası Gazetesi: 28.2.1940
- 37-Edirne Postası Gazetesi: 20.3.1940
- 38-Edirne Postası Gazetesi: 30.3.1940
- 39-Edirne Postası Gazetesi: 4.5.1940
- 40-Edirne Postası Gazetesi: 3.8.1940
- 41-Edirne Postası Gazetesi: 18.9.1940
- 42-Edirne Postası Gazetesi: 13.11.1940
- 43-Edirne Postası Gazetesi: 22.2.1941
- 44-Edirne Postası Gazetesi: 26.7.1941
- 45-Edirne Postası Gazetesi: 10.6.1939

"Her Şey Biter, Edirne Bitmez!"

Deneme

Selim Gündüzalp

Bu şehir şaşırtıyor insanı.

Uzaktan minarelerini görürsünüz ilk defa. İncecik, kalem gibi.

Sizin ulaşamadığınız yerlere onlar ulaşıyor sanki. Yerlere değil, daha ötelere, göklere, göklerin ötesine... İn-sanda göğe doğru yükselme duygusunun en bariz şekli Selimiye'nin cezbedici minarelerinde gözüküyor. Rabbim, o ne muazzam bir işçilik, nasıl bir hayal, nasıl bir hakikat ve nasıl bir iman, bir cehd ve bir gayret... Ve ortaya çıkan bir şaheser... Yüzyıllar boyu bütün insanlığın ortak duygularını coşturan ve âdetâ şahlandıran bir manzara ile karşı karşıyayız. İşte Selimiye...

Bütün bir vatanın, göç ettiğimiz topraklardaki insanların ve bu topraklarda yaşayanların ve dünyanın her yerindeki Müslümanların gözbebeği Edirne'deki Selimiye ve Selimiye'nin minareleri, minarelerin uçundaki ezanlar, duaları...

Evet, bazı vasıtalar var ki, onlarla ancak Ay'a kadar, Mars'a kadar gidilebiliyor. Selimiye'den yükselen dualar ve ezanlar ise, arşa kadar gidiyor... Öyle bir rampa ve öyle mübarek bir yer işte burası...

Bir yanda gecenin ışıltılar içerisinde kendine mahsus zikirle, şırıltılarıyla nazlı nazlı akan bir nehir...

Ürktümüyor insanı. Maziyi de beraberinde sürükleyip geçiriyor gözünüzün önünden. Kiyılarda vuran ışıklar, Mekke'yi, Medine'yi hatırlatıyor hemen size. İnsan bir hayal ile yaşar; bin hayal ile ölü gider, göçüp gider bu dünyadan. Uzaklardan görüldüğü haliyle ne kadar güzelse, yakınından da baktığınızda bir o kadar güzel Selimiye... Sefkatli bir ana, bir baba gibi her yerden kolluyor sizi, yolunuzu gözlüyor. Süleymaniye'yi bulunduğu yerden bir an kaldırdığınızı düşünün; nasıl bir boşluk oluşuyorsa orada, Süleymaniye o tepeye bir taç gibi nasıl yakıştıyorsa, bu durum Selimiye için de geçerli. Bir taç gibi duruyor. Hem de ilahî bir taç gibi... Yerini o kadar güzel bulmuş ki, insanın vücuduna baş, başa göz, kalbe iman nasıl yakıştıyorsa; aynen öyle, Selimiye de bu şehrin başı, bu başın gözü, bu gözün arkasındaki ruhu, imanı gibi duruyor.

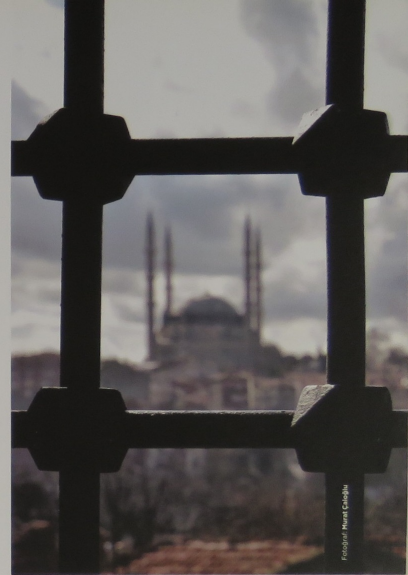
Bu şehirde kim, nerede, nasıl yaşamış ise, onun Allah'a olan teslimiyetinin nisanesidir. Göğe doğru uzanmış şahadet parmaklarıdır. Bir tane de değil, dört tane. Dört bir yandan herkesin duasını temsil ediyor sanki. Sular toprağa, toprak taş, taş mihraba, minareye ve oradan da ta Allah'ın huzuruna kadar uzanacak, arşa kadar çıkacak manevî basamaklar oluşuyor.

Sular бүklüm бүklüm buruluyor ve suların üstüne tarihin mührü vuruluyor. Taşlar da öyle.

Ve nihayet minarelerde ezanlar ile, sular, seller, dualar, zikirler göklere doğru şahlanmış, uçuyor. Bu şehirde yürünmüyor, uçuluyor. Ve bu şehir insanı âdetâ uçuruyor...

Sorsalar ki "Burda ne hissettin, burda ne duyduğun, burda ne gördüğün, ne anladığın?"; tek kelime ile, aklımı başımdan alan şey, burda her şey güzel, burda hayal her şeyden güzel...

Şair mi? Gelsin buraya. Mimar mı? Yolunu mutlaka düşürsün buraya. Sinemacı, senarist mi? Yılanmak için gelsin, arınmak için gelsin. Sanatkar mı? Çini ustası mı? Tezhip ustası mı? Ebruzen mi? Hattat mı? Hasılı kim varsa gelsin buraya. Eğitimci, idarecisi... Bir şehir, o Hazreti Peygamber'in (asm) müdeledüğü şehir nasıl fethedilirmiş, hesapları buradan nasıl yapılmış ve o çocuk, Sultan Fatih buradan dünyaya nasıl girmiş, nasıl açılmış, gelsinler de görünsünler... Yeni bir kapı açılmak için hayata, bazen başka kapılar da açılmak gerekiyor. Girdiğiniz kapıdan değil, çıktığınız kapıdan da değil, yepyeni bir kapıdan. Edirne işte

bu haliyle ve Selimiye'siyle, Üç şerefeli Camii ile, Eski Camii ile, Muradiye'si ile, tükenmeyen bir huzur ikliminde, karşınızda duruyor, yepyeni bir kapı açmak için hayatınızda, sizi davet ediyor.

Siz ne iseniz, kendinizi ne hissediyorsanız, burada ondan daha fazlasını bulacaksınız. Ve sizi alıp götürcek bir başka yere. Buna yarım umre mi dersiniz, tam hac mi dersiniz, orasını bilemem; ama bir şehir alır işte, sizi kendine bu kadar benzettir, sizi siz yapar, sizi kendinize iade edip tekrar hayallerinize bırakır, "Şimdi oldu mu?" der.

Olmadıysa bir daha... Sizi yine alır, yine yıkar, yine yur ve o pamuk ellerinde kendisini kuşatan bu dua atmosferinden hiçbir zaman kopmayan bu şehir, eninde sonunda sizi de kendine benzettir. Ne mutlu bize ki, bu kadar yakınımda, bu kadar bizi teren-

Fotoğraf: İbrahim Çelebi

sak eğer onların elinde büyüyor, büyüyor, büyüyor... Sımdı anlıyorum Akîf'in o güzel sözünün mânâsını:

"Bu ezanlar ki şahadetleri dinin temeli; Ebedi yurdunun üstünde benim inlemeli..."

Yerden göğe dualar ve ezanlar ulaşır. Kim bilir, belki de o sesi duymak için Amerikalı astronot gibi aya mı gitmek gerekir, yoksa meleklerin arasına karışıp da âdeta o sesi bu dünyadan, başka dünyalardan nasıl duyulur diye bir defa olsun uhrevî bir kulakla ve kalple dinleyip hayal etmek mi gerekir? Onu da sizin hayalinize havale ediyoruz, ruhunuza emanet ediyoruz. Bediüzzaman'ın dediği gibi:

"Ezanın fâidesi, yalnız bir köy ahalsini namaza davet ediyor, belki kâinat sarayında mecvudâta karşı umum mahlûkât nâmina bir îlân-ı Tevhid olduğunu beyân eder." (Mektubat, 497)

Bu cümleyi sımdı daha iyi anlıyorum. Evet, burası bütün bir ruhun, bütün bir coğrafyanın, Suriye'nin, Irak'ın, Mısır'ın, Libya'nın, Cezayir'in, Fas'ın, Tunus'un, dahası bütün bir coğrafyada yaşayan bütün mü'minlerin, Pakistan'ın, Hindistan'ın, ta ataların atası yurdumuzun, Türkistan'ın, Kırgızistan'ın, Tacikistan'ın, Özbekistan'ın Horasan erlerinin sökün edip geldiği, oraya edip geldiği bu topraklara yerleştiği ruhu taşıyor. Ve bu ruh, artık bugün kabına sığmıyor taşıyor... Çoksun seller gibi akmak için değil, kendine mahsus o mükemmel, o muhteşem iklimi, o medeniyeti tekrar o nazlı nazlı akan Meriç'in, o nazlı nazlı akan suların kıvamında bereketlendirip şekillendirmek için...

Sanatkârın elinde çamur kıvamını bulur, karşınıza bir eser olarak ortaya çıkar. Bir taş parçası, Sinanımızın elinde mihrap olur, kubbe olur. Bir müezzinin sesinde bir ezan 600 senedir buradan yankılanıp durur işte... Arşa yükselen dualar, o duaların ardından gelen dualar burada işte, Burası, insanlığın dönüştürceği, değişeceği, tazeleneceği, kendine yeni bir sayfa açın yeniden doğacağı bir yer. Nasil hissediyorsanız kendinizi, öyle bulursunuz burada. Nasıl yaşıyorsanız öyle ölürsünüz burada. Burası sizi şehirlere anasına, Mekke'ye, Kâbe'ye taşır. Burası sizi Medine'ye ulaştırır, Kudüs'e ulaştırır. Burada ölü arcağı kesilmeyen vizesiz, pasaportsuz geçilen, ve ancak ve ancak ruhun anlayacağı bir hızlı gidış ve gelis var. Âlâsı; yaşadığımız, hissettığımız andır, o anın içinde saklı olandır.

Daha âlâ daha öte:- o da sırdır, o da sizinle Allah arasında saklıdır. O da orda kalışın işte... Bilmiyorum bu insanlar farkında mı bunun... Ama dışardan gelen bir insan, bunu hissettiği zaman, şu minarelerin en ucundan bütün bir şehre doğru seslenmek ister:

"Sorum insanları sorun, biliyor su minare,
Neymiş ölüme çare, neymiş ölüme çare..."
Necip Fâzıl Kısakürek

Evet, ebediyete uzanmak için yolunuzu buraya uzatın. Ebediyete doğru yeni bir kapı, yeni bir ufuk, yeni bir pencere açmak için buraya koşun, buradan etrafa doğru koşun ve burada hayatınızda dönüşümün, değişimin kapılarını açacak, feyizli, bereketli nimetleri çokuyla karşılamaya hazır olun.

İnsan hayalleriyle güzel... İnsan, hayalin hakikate dönüştüğü gördüğü noktada, evet, güzellerin güzeli bir iklimi girdiğini de fark ediyor işte. Alamyorsunuz kendinizi engine açılan bir ruh olmaktan. Kendinizi bırakıyorsunuz o derya-yı azime, o büyük iklimi. O kapıdan geçiyorsunuz. Yahya Kemallerin, İtrilerin, Karahisarilerin, Allah dostlarının geçtiği gibi...

Süheyl Ünver Hoca'nın o güzel ifadesi gibi: "Her şey biter, Edirne bitmez." Her şey anlatıla anlatıla biter, burası bitmez. Burda kuyların suları çekilir, yedi sevede bir defa, zemzeme gider, oraya karışır, oraya dökülür. Burada sular Mekke'ye, Medine'ye gider, Kudüs'e gider, oranın sularına karışır, hacceder. Sular böyle olur da, suların değdiği dudaklar ne olur, ne olur acaba, onu da siz düşünün. Gelin o sularından yanık yüreğinize, kavurlan dudaklarınıza bir tas değdirin, bir yudum su içinin...

Bir çizgi çekin oradan, Bursa çıksın karşınıza buradan... Bir çizgi oradan, Erzurum çıksın. Bir çizgi oradan, İstanbul'un da üstünden altından geçip Şam'a ulaşsın. Oradan Mescid-i Aksa'ya, oradan Kâbe'ye, oradan Medine'ye ulaşsın. Ve insanlığın kat etmesi gereken mesafeleri, iniş çıkış noktaları, tarihin ilk adımı, yine burada başlasın. O kutlu beldeleler, o mutlu beldeleler, bir daha fethedilsin. Edirne, İstanbul'un ikinci defa fethine hazırdır diye düşünüyorum. Onun Fâtihî olacak erleri bekliyor bu şehir. Onu düşünüyoruz.

Onlar nerde? Hangi şehirdeler? Hangi âlemedeler? Gelsinler onlar. Gelsinler o yeni nesiller, eli ayazı düzgün nesiller, güneş yalını o düzgün nesiller, o dualı nesiller, gençler... Geliniz! Ey bu dünyanın her yerinde

dağılmış olan bu sesin muhabatı gönüller, gençler, geliniz! Ecdad yadigarını temasa ediniz. Kendinizi Edirne aynasında görünüz ve hayatınızda yepyeni bir sayfa açmak için burada yeniden doğunuz ve burada ölünüz. Bu şehirdе yaşamak da, ölmek de güzeldir, bunu biliniz.

Ölmek ne ki? Ömrümüzün yepyeni bir kapısıdır. Biz ki, ölmek için ölmeyiz; doğmak için ölürüz. Ölüme careyi bulmuşuz. Ebediyete giden yolu bulmuşuz. Bedenimiz, elbisemizdir, çıkarız ağırlıklarımızı, kuşanırız ruhumuzu, dualarımızı, uçarız semavî ülkeler. Uzaktan bakıp da Edirne'nin silüetini, şehrin bu güzel havasını Necip Fazıl'ın o şirindeki dizileri gibi söylememek mümkün mü hic?

"Söndürün ışıkları, uzaklara gideyim...
Nurdan bir şehir gibi ruhumu seyredeyim..."

Ruhunuzu seyretmek için geliniz, görünüz ve burada yeniden doğunuz, burada yeniden yepyeni bir insan olunuz. Size Allah'ın sunduğu bu lütfu geri çevirmeyin. Davetlisiniz. Allah'ın daveti bütün bir insanın eliyle olur, bütün bir şehrin eliyle. Kaybedeceğinizi hiçbir şey yok. Ama burada kazanacağınız çok şey var. Edirne bir insanın değil, bütün insanlığın kalbini fethetmek için hazırlanıyor. Haberinizi ola...

Bu şehre o küçük çocuğun, Fâtih'in doğduğu şehre yeni Fâtihler gelmiş. İstanbul ikinci defa fethedilecek, bunun müjdesi var. Edirne buna hazırlanıyor. Acaba bu şehir bunun farkında mıdır? Bu şehir böyle büyük bir oluşun içindedir işte... Bu şehre gelen, bu mânâyı bulmalı, bu mânâyı duymalı, bu mânâyı hissetmeli. Havasıdecığı kadar bir güzelliğin ve atmosferin, bir hissedene de etkisi altında, bir nefes olsun, onu tatmalı, onu yaşmalı.

Bu hava burada yeteri kadar var. Kendinizi sakın ola mahrum etmeyin. Kendinizi uzaklara atmayın. Kendi içinize kapanıp kalmayın. Hayatınıza yeni bir kapı açmak istiyorsanız, Edirne'ye gelin, ona doğru koşun ve burada koşun... Yeniden oluşun, yeniden doğuşun işaretlerini alıp burada hayatınıza yepyeni bir sayfa açın... Hayallerinizi süsleyen bir şehri, hayallerinizi ve ufkunuzu küsatın bir ideali burada yakalayın. Ecdadın dualarını minarelerin ucundaki dualara katarak siz de hayatınıza yepyeni bir sayfa açın ve kanatlanıp uçun...

Deneme

Akademi Edirne

07 Kasım 2012 - 25 Nisan 2013

Akademi Edirne'den İzlenimler

Kamil Parın

Bir milleti ayakta tutan en önemli unsurlardan birisi kültürdür. Kültür demek edebiyat demektir, dil demektir, millet demektir. Bu değerler, iç içe geçmiş birbirinden ayrılmaması gereken unsurları teşkil etmektedir.

Bir çok ağızdan "Edirne bir kültür şehridir." cümlesini duyarız. Bu kültürün yaşaması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için kişilerin yanında bazı kurum ve kuruluşlar, birtakım etkinlikler yapmaktadırlar. Bunların başında valilik, belediye ve rektörlük sayılabilir. Bu çalışmalarından biri de Edirne Valisi Sayın Hasan Duruer'in başkanlığı ve Valilik danışmanı Sayın Fahri Tuna'nın organizasyonu ile gerçekleştirilen "Akademi Edirne"dir. Bu çalışma 144 lise öğrencisi ile 144 üniversite öğrencisini, alanında uzman şair-yazar-senarist-oyuncu kişilerle buluşturmayı amaçlamıştı.

Akademi Edirne'nin başlamasından bir süre önce ilgili fakülteler/liseler gezilmiş, akademiye katılacak öğrencilerle görüşülüp, akademi hakkında bilgilendirme toplantıları yapılmıştır. Bu görüşmeler sırasında da akademinin davetiyeleri öğrencilere dağıtılmıştır. Şunu da belirtmem gerekir ki, bu davetیه bir öğrencinin

öğrenim hayatı boyunca aldığı en güzel, en özel ve yararlı davetiyedir. O güzel davetiyeden ben de bir tane aldım ve edebiyat grubuna dâhil oldum.

Davetiyeleri aldıktan sonra büyük bir heyecanla açılış gününü beklemeye başladık. Açılış gününde, Edirne Halk Eğitimi Merkezi'ndeki kültüre ve sanata susamış o kalabalığın heyecanlı bekleyişi görülmeye değerdi.

Söylemeden de geçemeyeceğim, içlerindeki en heyecanlı kişi Fahri Tuna idi. Bu durum, onun bu etkinliğe ne kadar değer verdiğini ve önemsendiğini kanıtlar nitelikteydi.

Akademi Edirne, gönül elçilerinin vefalı çalışmaları sonucunda başlamıştı artık... Açılış sunumunu televizyon ekranlarından da tanıdığımız Süeda Çil hanımefendi üstlenmiş ve karşımıza gelinlikleri andıran beyaz elbisesiyle çıkmıştı. O da sunun farkındaydı: o Akademi Edirne'nin geliniydi, o yüzden beyaz elbisesini giymişti. Tebrik mesajları okunduktan sonra,

konuşmalara geçildi. Valimiz, Rektörümüz, şair Haydar Ergülen, hattat Prof. Dr. Hüseyin Subaşı konuşmalarını tamamladı. Bu konuşmalar içerisinde en dikkat çeken ve etkileyici olan konuşma; Subaşı'nındı. Subaşı, alışılmış protokol konuşması dışında, hayatının bir köşesinde yer edinmiş İstanbul'da yaşadığı bir hikâyeyi anlatarak başladı ve bitirisi de bir o kadar etkili olmuştu.

Akademide ilk atölye çalışmasına geçmek üzere her grup salonlarında yerni aldı. Başlama saatini beklerken bir de ne görelim: valimiz atölyeleri ziyaret edip, öğrencilerle konuşuyor onların fikirlerini alıyordu. O zaman, bir kez daha anladık bu çalışmanın ne kadar ciddi ve profesyonel olduğunu... Daha sonra edebiyat grubundaki arkadaşlarla Haydar Ergülen'i beklemeye başladık. Şairimizi açılış konuşmasında da dinlediğimizden, oradaki itibarla beklemeye koyulduk. Çok geçmeden şairimiz geldi, selamını verdi ve koltuğuna oturdu. Salonu müthiş bir sessizlik... Sandığımızdan daha mütevazı olan Haydar

Fotoğraf: Fahri Tuna

Ergülen ile koyu bir edebiyat/şair sohbetine daldık. O günkü akademi sona erdikten sonra herkeste tatlı bir yorgunluk vardı; ama bir dahaki atölyeyi o andan itibaren düşünmeye ve ipele çekmeye başlamıştık. İlk atölye bu izlenimlerle sona ermişti.

İkinci atölyenin konuşmacısı; Akademi Edirne'nin mimarı, ustası, işçisi olan Fahri Tuna idi. Fahri Tuna salona geldi ve konuşmaya başladı, konuştuğuca güldük, ağladık, sevindik, hüznünlendik, düşündük... Anlayacağınız bütün duyguları bir saate sığdırabilmiştik. Türkülerimizi, şiirlerimizi konuştuk; Çanak-kale'yi, Sarıkamış'ı, 15 yaşındaki kınalı kuzuları, Sarı Gelin'i konuştuk.

İkinci atölyeyi bitirdiğimizde de; daha önce olduğu gibi bir sonraki atölye zihnimizde hemen o anda uyanmaya, canlanmaya başlamıştı. Sonraki ise Nurullah Genç idi. Kardeşlikten, sevgiden, saygıdan, şairliğin insana verdiği değerden bahsetti bize ve insani değerlerimizi bir kez daha hatırlattı. Edebiyata, kül-

türe, millete, insanlığa hizmet edenlere, her ne olursa olsun saygı duyulması gerektiğini samimi cümleleriyle gönüllerimize naksetti. Ardından memleketi Erzurum'un Dikili köyünde dedesinin, amcasının ibret dolu hayat hikâyelerini, sürgünlerini, köydeki gazel fasillerini, okuma fasillerini, köy kütüphanesindeki kitaplardan söz etti. Bunları öyle bir anlattı ki; sanki biz sürgün edildik, sanki biz o fasillardaydık, kütüphanedeydik...

İşte Akademi Edirne bu hatıralarla dostca, samimi, sanat ve kültürün en üst seviyede hissedildiği, katilimcilerine yeni bir dünya açan bir çalışma olmuştur. Akademiye katılan bir öğrenci olarak ben bu akademiyi; köy evlerinde yapılan köy ekmeğine, köylerde odun ateşinde pişirilen ve tadı leziz olan yemeklere benzetiyorum. Çünkü bu yemeklerde her şey doğaldır, katkı maddeleri yoktur ve emek bir kat daha fazladır. Bu yemekler özgündür, bütün malmeleri bahçede yetiştirilir, yapaylıktan uzak, emek dolu, tabiat kokar tıpkı Akademi Edirne gibi...

Şiir

İstersen Unut, Hatırlar Edirne

Arzu Özdemir

*"Bir başkent daima başkenttir,
Ne kadar susturulmaya çalışırsa çalışılsın
o daima konuşur."*

Ahmet Hamdi Tanpınar

Sen istersen unut Mimar Sinan'ı
Gök kubbeleriyle gözlerini kamaştırın,
Yapısıyla hayretler uyandıran,
Dünya'ya nam salmış Selimiye,
Unutturmaz sana üstadını

Hadi kalk, vazgeç herşeyden
Çıkar karşına bütün heybetiyle Şükrü Paşa
Hatırlar sana,
Süpürge tohumundan yapılan ekmeği
Utanır vazgeçemezsin...

Bazen
Bir incir ağacında hatırlarsın Edirne'yi
Güreşirken can veren yığıtler gelir aklına
O an "Kırkpınar" dersin...

Sen dilediğince uzaklaş Edirne'den
Unutturmaz bu payitaht kendini.
Gülümsemeyi unutabilirsin belki,
Ama bu şehrin güler yüzü insanları.
Her tebessümde aklına gelir...

Yıllarca içini ısıtmıştı;
Esnaf Ahmet Efendi'nin "Günaydın"
Ayşe Tez'e'nin
Başka hiç bir seste bulamayacağıın
"Gel kızanıım börek yaptım"
Bu şehir,
Tam unutmak üzereyken
İnsan olduğunu hatırlar sana,

Aşkı da unutulabilirsin belki,
Ama bu şehir, öyle güzel birleştirir ki,
Arda'yi, Tunca'yi, Meriç'i
Mucizesine inandırır seni,
Kavuşmanın...

Attığın her adımda
Eccadını hatırlar sana bu şehir.
Aldığın her nefeste
Yaşadığına şükrettiir seni.

Kimsenin unutamadığı
O eski sevgilidir Edirne...
Koşarak kaçarsın,
Sonra
İlle geri dönmek için
Can atarsın...

Sen istersen unut...

Edirne
Mutfağı

Edirne'nin Bayram Yemeği; Ciğer Sarması

Yrd.Doç.Dr. Rifat Gürgendereli

Fotoğraf: Bahar Günözen

Kültürel zenginliklerin önemli unsurlarından olan yerel yemekler; artan turizm potansiyeli sayesinde Edirne'ye gelen turistlerin de ilgisini çekmekte ve Edirne'ye has yemeklerin neler olduğu turistler tarafından sorulmaktadır.

Edirne dergisinin bu sayısında "saray yemeği" olma özelliğine de sahip olan "Edirne Ciğer Sarması"nı ele aldık.

Ciğer sarması, özellikle Edirne ve çevresinde iyi bilenen yerel yemeklerimizden biridir. Anne tarafı Ayşe-kadın, baba tarafı Kaleiçi semtinden olan bir ailenin içinde büyüdüğünüzde bu bölgeye ait hemen bütün yemekleri yiyebiliyorsunuz. Damak lezzetini de alabiliyorsanız bu yemekler sizin için özel oluyor.

Yemek bir kültür mü? Evet! Çocukken pek hoş gelmeyen bu yemek, zamanla vazgeçilmez bir tat olabiliyor. "Ciğer Sarması" benim için özellikle "Kurban Bayramı'nın vazgeçilmez yemeklerinden biridir.

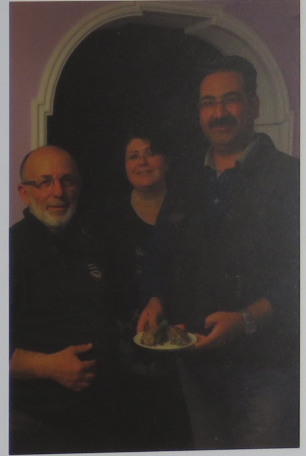

Kurban kesiminin uzun sürmesi ya da annenizin yorgunluğuna göre bayramın birinci ya da ikinci gecesinin yemeğidir. Cacık asla unutulmaz. Çünkü ciğer sarması ve cacık asla vazgeçilmeyen ikilidir.

Ciğer sarması, süt kuzusu olarak bildiğimiz, yaklaşık 5-6 aylık kuzuların takım ciğerleriyle yapılırsa daha lezzetli olur. Takım ciğer, akciğer, karaciğer ve gömlek adı verilen ciğer üzerindeki zardan oluşur. Taze ve kaliteli takım ciğerleri Tahtakale'de bulabilirsiniz. Gelelim yemeğin yapılışına: 1 baş kuru soğan ve 1 demet taze soğan tencerede az yağda kavrulur. Önceden satır veya bıçak yardımıyla küçük küçük doğranılan ciğerler ilave edilerek 15 dakika daha kavrulur. Ardından iki bardak pirinç, bol taze nane, karabiber ve tuz eklenir.

Biraz kavurduktan sonra 2 bardak su konulur ve pişirilir. Pirinçler biraz diri olmalıdır. Önceden yumuşaması ve kolay açılması için kaynar su içine bırakılan ciğerin gömleği, eşit 6-7 parçaya ayrılır ve içine pişirilen iç pilav doldurulur. Gömlek, boğça gibi kapatıldıktan sonra ters çevrilerek tepsiye konur. Üzerine yumurta sarısı da sürüldükten sonra fırında 15-20 dakika pişirilir. Daha sonra zevkinize göre süsleyerek yanında cacıkla birlikte yiyebilir ya da servis edebilirsiniz.

Afiyet Olsun!

Edirne Bizimdir

23 Temmuz 1913-23 Temmuz 2013

Araştırma

yen İngilizler, bu başarıyı çekemediklerinden dolayı sürekli aleyhte yayınlara girişmiş, ancak bu biçarelere Hindistan halkı tarafından ehemmiyet verilmiştir. Buna mukabil, yüzlerce telgraf Bombay'daki Osmanlı Şeh-bender-hâne'sine (konsolosluk) Hindistan'ın her tarafından, Müslümanlardan, Müslüman encümen ve kulüplerden gönderilmiş, Edirne'nin fetih üzerine samimi tebrikler takdim edilmiştir.¹

Edirne'nin Bulgarların işgalinden kurtuluşu münasebetiyle 25 Temmuz 1913 (Rümi-12 Temmuz 1329) Cuma günü Selimiye Câmii'nde Cuma namazını müteakiben bir mevlid okutulmuş ve bu mevlidin ayrıntıları dönemin "Halka Doğru" dergisinin 7 Ağustos 1913 (Rümi-25 Temmuz 1329) tarihli 16. sayısının 124. ve 125. sayfalarında neşredilmiştir. Osmanlı Türkçesi ile mevlide ait ayrıntıları bildiren bu yazı, günümüz Türkçesine uygun olarak çevrilmiş ve aşağıya eklenmiştir.

SULTAN SELİM CAMİİ'NDE

"Tanrının yardımı ile Temmuz'un onuncu günü (Rümi-10 Temmuz 1329/Milâdi-23 Temmuz 1913) Edirne'imize kavuştuk ve Temmuzun onikisine (Rümi-12 Temmuz 1329/Milâdi-25 Temmuz 1913) tesadüf eden Cumanın namazını "Tanrıya şükürler olsun" Sultan Selim Câmii'nde kıldık. Su son iki senen zarfında kudret ve azamet-i ilâhiyenin pek garib tecellilerini görmüş olan askerim ordugâhdan câmiî şerife tekbir ve tehill (lâilâhe-ill-Allah) ile gelişti görülecek bir vakia idi.

Tanrısının rızasını tahsile koşan binlerce asker câmiî şerifin içini dışını doldurmuşlardı. Câmiî şerifin tam ortasında müezzinler mahfilî bunun altında da bir fışkı vardı. Bulgarlar burada o minberde nutuklar idâre etmiş ve "hurra"lar la şampanyalar içmişler! Bu güzel, mübarek câmiî müze yapmağa karar vermişler. Çok şükür Cenabı-Hak'ka bugün Müslümanlara o minberde bir hutbe ve o mahfilde bir ezân okundu ve mevlid-i nebevî tilâvet edildi.

Mevlidden sonra şehir müftüsü faziletli efendi hazretleri zemin ve zaman münasip bir dua okudular; fakat yazık ki zabt ve kayd edilemedi. Müftü Efendiden sonra (yine o mahfilde) otuzbirinci fırka kumandanı Miralay Fahreddin Beyefendi ayağa kalkarak ve kibleye dönerek aşağıdaki Türkçe duayı okudu ve bununla cemiyet bitti.

DUA

euzbillahimesneşeytanıracım
bismillahirrahmanirrahim
Elhamdüillahi rabbi âlemin essalâtü vesselâmü alâ
resûlihîl emini ve âlihî ve ashâbihîl ekremîn

Yâ-Rabbî! Yeryüzünde peygamberinin vekilî, seni (bir) taniyan Müslümanların ulusu başkumandanımız, sevgili padişah babamıza sabir, metânet ve selâmet ver! Onun sesi gür, sözü geçkin, kılıcı keskin, yeri yurdu emin ve metin olsun!

Yâ-Rabbî! Biz, sevgilim dediğin hazreti Muhammedin gösterdiği yolun bekçisiyiz bize kuvvet ve muvaffakiyyât ver!

Yâ-Rabbî! Biz, habibim dediğin peygamberimizin emânetlerini koruyoruz; bize kuvvet ve muvaffakiyyât ver!

Yâ-Rabbî! Biz, beyt-i şerifinin muhafızlarıyız; sen bize nusret ve muvaffakiyyât ver! Sana (Allahım!) diyen, her iyiliği senden bekleyen bizleri düşman şerinden esirge!

Yâ-Rabbî! Biz sana şükdük; senden gayri bize yardım edecek bizi koruyacak yoktur. Sen bize hayırlı muvaffakiyyâtılar ihşân eyle, sen bizi düşman şerinden koru!

Yâ-Rabbî! Osmanlılık ırzının öcünü almağa bizi muvaffak eyle!

Yâ-Rabbî! Ordumuza, donanmamıza yeniden şan ve şeref ver!

Yâ-Rabbî! Sancâcımızı senin kudret ve azametinin bir misali olan ay ve yıldız süsledek. Bu sancâk senindir. Sen onun şerefini yükselt!

Yâ-Rabbî! Mutlak senin yardımınla düşmandan kurtardığımız yurdlarımızı topraklarımızı, halifelerimizin mezarlığı, şehidimizin mezarlığı olan mübarek Edirne'imizi artık düşman istilâsından koru!

Yâ-Rabbî! Gaffururrahîmsin! Günâhlarımızı, kusurlarımızı af eyle de câmilerimizi, mezarlarımızı artık düşmanlarımızı çiğnetme!

Yâ-Rabbî! Dileklerimiz, din-i Muhammed uğrunda can vermiş şehidler hürmetine kabul et ve cümlemizi dünya ve âhiret saâdetine nâil eyle!" (Cevirenin Notu: Yaklaşık 100 sene sonra bile "Amin")

¹ Abdürreşid, "Edirne Bizimdir", İslam Dünyası, C. I, S. 11, İstanbul 17 Temmuz 1329 (30 Temmuz 1913), s. 161.

² P. Tevfik, "Hindistan Mektupları-Edirne'nin Yeniden Fethi", Sebülürresad, C. 11, S. 261, (Hicri-9 Sevvâl 1331), (Rümi-29 Ağustos 1329), (Milâdi- 11 Eylül 1913), s. 7-8.

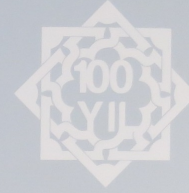
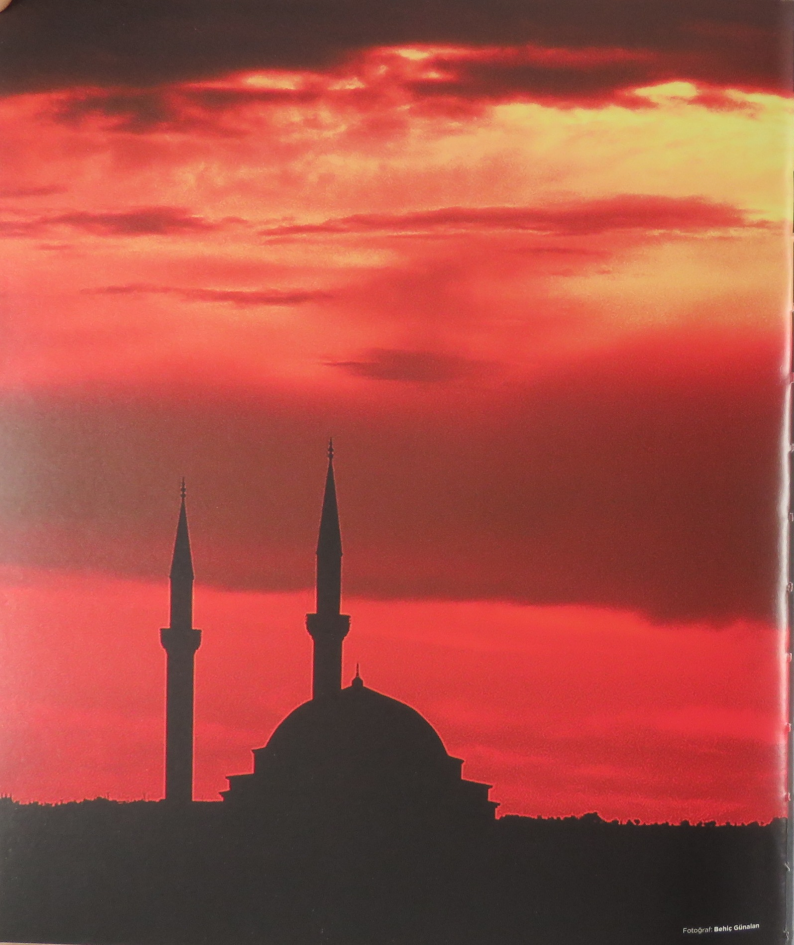
Uzm. Haluk Kayıcı

Edirne, 26 Mart 1913 (Rümi-13 Mart 1329) te Bulgarların eline geçmiş; bu işgal âlem-i İslâm için umûmî, Türkler için ise husûsî bir yüzkaralığı olmuştur. Kalbinde İmân eseri, din hamiyeti ve millet gayretleri olanlar için bu gün büyük bir mâtem günüydü. Bu savaşın sonucu, sadece Türkler ve Müslümanlar için değil, Şark milletleri için de nedâmet (pişmanlık) ve hüsrândır. 27 ve 28 Mart'ta (1913) (Rümi-14/15 Mart 1329) neşredilen Japonya'nın Pây-ı taht (başkent) gazetelerinden bir kısmı bile Edirne'nin sükût'unu (düşme, düşman eline geçme) siyah çerçeveler içerisinde bildirmişlerdi! Gün nasıl nedâmet ve hüsrân günü olmasın ki; on altı paşa efendileri almış bir Osmanlı askeri Bulgarlara karşı esâreti kabul ederek tarihte emsali görülmemiş bir rezâleti irtikâb (kötü bir işleme) ediyorlardı.

Yaklaşık dört ay sonra 23 Temmuz 1913'te (Rümi-10 Temmuz 1329) ise Allah'ın yardımı ile Edirne'imize kavuştuk. 23 Temmuz 2013, Edirne'ye kavuşmamızın 100. "Sene-i devriyye"sidir. Bu kavuşmanın Türkler, Müslümanlar ve Şark milletleri için ne anlam ifade ettiğini, Hindistan'da Edirne'nin geri alınışına gösterilen büyük sevinçten anlayabiliriz. Dönemin Hindistan'ında Edirne'nin yeniden Osmanlı'nın eline geçişini hazmedeme-

30

Behiç Günalan

öncesi

sonrası

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1																							
2																							
3																							
4																							
5																							
6																							
7																							
8																							
9																							
10																							
11																							
12																							
13																							
14																							
15																							
16																							
17																							
18																							
19																							
20																							
21																							
22																							
23																							
24																							

SOLDAN SAĞA

1. Edirne'de doğmuş. Sonra da İstanbul'u fethettiği bir Osmanlı Padişahı-Edirne'nin bir ilçesi. 2. Edirne de, Saraycinde. Edirne Sarayı'ndan geryne kalan bir tarihi eser-... Paşa Eski bir Edirne Valisi (1879-Potasyum'un simgesi-Ma-hemali. 3. Alma, koyma, brakaMa-Mısır'da bir tanı-Abecemizin altıncı harfi-Bir canlı meydana getiren yapı taşlarının herbiri-Mesele-(Ters)Kemiğin içinde bulunan yağa benzeyen madde. 4. Mağara-Kas-İkili su taşıtı-Kıbr-nahval-(Ters) Sıcak bölgelerde yetişen bir saray bitkisi. 5. Hiyyat eden-Edirne'de bir semti-ün bir çocuk-Usakdoğdu da bir basket-Ayak. 6. (Ters)Zeker-Kemanın unlu-le-ni-Ofe-(Ters)Soytarlık ve taktiklik ederek her kalba giren hafif mızacı, hoppa. 7. Üçüncü teki şahs-Nesnel-Ağz boşluğunun tavanı-Bir yapım eki-Bir hece. 8. Seriat hükümlerine göre suçluyu beline kadar torapora gömüp taşlarla kaplıdır-me-Duman ikisi-(Ters)İşlendiği bir şahıs veya bir şeyi benzetmeye çalışma hevesi-Yetmeyecek miktarlar-Ayak-Rusca evet. 9. Türkiye'nin plaka imi-Lah-za-Sergen-Kümele-Vatan memleket-Uzaklık anlatır. 10. Argon'un simgesi-Ki-saca-Ribo Nükleik Asit-Bir GSM operatörü-Söz verme bir işi üstüne alma tekel-iği-Hesap gata mahsus-(Ters)Kökülük. 11. Bir piyegambet-İnkamı aç-(Ters)Bir cins ördek-Osmanlıdan mahsulün orda birinden elde edilen vergi geliri-İdrar yoluyla dışarı atılan azotlu madde. 12. Edirne de. 1. Bayezit döneminde bir mahalle kurucusu-hayret sahibi bir zat-İyot'un sembolü-Tembh sözü-Yazın çıkap oturu-yu yüksek ve serin yer. 13. Adalati-Kumşaja atar arasında konan kolalı bez-(Ters) Ahen getirmek-Vilayet-Hidrojen'in simgesi-Kükürt'un simgesi. 14. Sayıları gösteren işaretlerin herbiri-kıyık ile ilgili-Baharat ve ilaç olarak kullanılan bitkiler statın çıkkan-Erzen. 15. Müzikle duraklama işaret-(Ters)Rac,dair-(Ters)Kızartılark girmen veya basıldıkdan sonra diğeri halinde keşilen et-Efhamlar-Gemş de-ğil. 16. ... Babar-Rumeli beylerbeyi,Edirne Valisi,Mahalle kurucusu,Osmanlı alimlerinden Kara Ali Bey'in oğludur-Nirik Asit-Galat-yangilik-İyot'un simgesi-Trityum'un simgesi. 17. Uçurum-(Ters)Seyda-İsim-İngiliz brasi-Köpek-Mem-giric eandere. 18. Ayak isleri gören-Hidrojen'in simgesi-Cisim-Kuzi,sesi. 19. (Ters) Rahne-Bağraskalar-Reel sayılar sembolü-Genelik-Almanya veya Avusturya hakiminden olan-Kükürt'un simgesi. 20. (Ters) Akil,zeki-Bir açık alan sporu-Vedia. 21. Anaz parçası-Piygambir çiçeği-İndyum'un simgesi-Gayrimenkul-Mısır da tarı. 22. Rütubez, asker-(Ters)İsaret misir-Bir geçims zaman eki-(Ters)Ka-karlık ve rutubetli yerlerde kendilğinden yetişene fotosentez yapmayan bir bitki-Madun. 23. Siyah renkte seklizli bir cins bitüm-Zati-Edirne ye eski ismini veren bazıns hükümdarı. 24. (Ters)Or-(Ters)Başkan-Siya rınkından olan Hz Ali'ye bağ-lanıp tarafın tutulan-Masalı andran, gerçek olmayan şey-Yunanistan'ın basketi.

100 Kitap Ödüllü Edirne Bulmacası

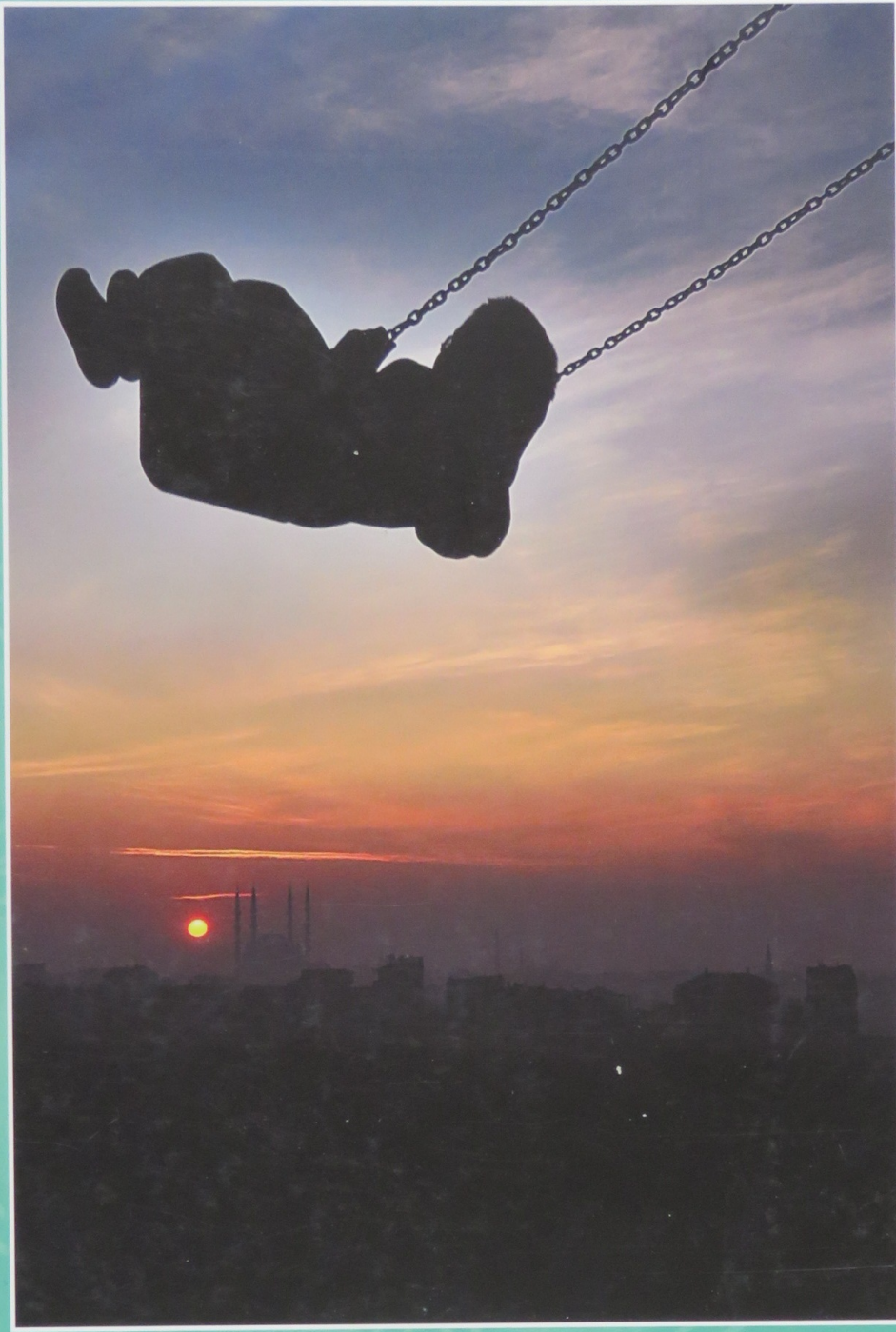
Hazırlayan: Cemil Calıklardan

Soldaki bulmacayı doğru çözün 31 Ağustos 2013 tarihine kadar Edirne Vâlîliği Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğüne teslim eden ilk 100 kişiye Edirne Vâlîliği tarafından kitap hediye edilecektir.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Edirne'de yeni bir mahalle-Edirne'de Kapıkule İstikametine doğru çıkta Amer-rika'da bir ülke-Asker-Altı parçalı gül-Reel sayılar simgesi-Bir istek kipi. 3. Bir Azeri çalgısı-Rize'nin unlu-le-Romen rakamı ile yüz-(Ters)Önce ve nazik-Ne yazık ki. 4. 1986 yılında kaybettüğümüz ve Edirne'de adına bir park Anadolu'da bir nehir. 5. Helyum'un simgesi-Doteryum'un sembolü-(Ters) Brom'un sembolü -Yardımd,imdat-Başkan,reis-(Ters)Bağca'nın unsüzle-ri-Lityum'un sembolü. 6. Bir savasta siyasi iktidarı tayin ettiği hedefe var-kısalması-Ömüza veya arkaya atılan şah-Barridırma. 7. Akli taşıyan-Esrar tiryakisi-Yemek-onu olmayan gelecek zaman. 8. Bir nota-Merkep-Sikar-Er-kek adı-Edirne,Merkez, Aysedkan semtinde bir camimiz. 9. <Türk Standartları Enstitüsü>kısaltması-Şaka-(Ters)Harğah, tarım-XVII Yüzyılda yasamsı Edirneli sair yazarımız. 10. Namus-Bir hece-Köpek-Kalim kaba gıysi-(Ters) Gazelin son beyti-Romen rakamı ile bin-Bir hece. 11. (Ters)Banu,nisa-(Ters)Burun-Argon'un simgesi- Vekilihar-Daima aşkı konu alan köy ve kır hayatınıcandiran küçük şiiir. 12. Romen rakamı ile bin sayıs-Hollanda'nın plaka imi-Hidrojen'in simgesi- Şiiir'in bir ilçesi-Abecemizin ilk harfi-Bir he-çce-(Ters)Kadın tutsaak. 13. <Meram> in ortası-Bir yapım eki-XVI. Yıy da Edir-ne'de yaşams,Kadılık ve müderrislik yapmış bir şairimiz-Konut. 14. Şaşkınlık ve hayret ifade eder-Ayçiceği-Beyaz-(Argoda)gösterişli. 15. Hava'nın bir ve köyü-Edirne merkezde yeni bir semt- o yer anlamında. 16. Gayret çaba-Em-köyü-Edirne merkezde yeni bir semt- o yer anlamında. 17. Trityum'un simgesi-(Ters)Tumor-XVII.YY da Edirne'de yaşams Şair,yazar,kadimödrisi. 18. Kuşların birine midesi-Hayvan ölüsu-Yüzük sekindemühür-Yilin üçüncü ayı. 19. İyot'un simgesi-Azot'un simgesi-Ata-baba-Rumeli ile ilk geçen mızacıht. Birer bir okuyulı-DİRİM Bayezit'in önemli komutanları arasında yer almış, 1393 yılında Bulgaristan'ın Türk topraklarına katılan komutan-(Ters)Bir bilgisi-ayr terimi. 20. Polonya'nın plaka imi-Amerika'da yasayan bir kemirgen-Herisi tiyan padişah-Bir hece-Bağraskalar-Bir şaşkınlık ünlemi. 21. Edirne'de tarihi olan hamamımız-İsuz gücüz-Bir briket harvayı. 22. Sonuçta ve meyvesi olma-yum-Potasyum'un simgesi-Edirne'nin en eski camilerinden biri(Kaleci-İsm-tinde)-Mağara-Birden bire. 23. Edirne'nin bir ilçesi-<Teras>ın ortası-Mısır da bir tanı-Bir yelik eki-Erkek adı. 24. Edirne'de Bir tarihi çarşı-Birlik Örsü-Ta-kımlar halinde spor yapılan elverişli saha-Argon'un simgesi.

Fotograf: Turan Döner

edirne